

פרשת
כי תבוא

גליון עח

מעולפת ספירים

במשנתו של הבעש"ט הק'

עבודת ה'ראשית'

ההזדהות עם הנשמה

בפסוקים הפותחים את פרשת 'כי תבוא' נאמר כך: 'והיה כי תבוא אל הארץ אשר הוי"ה אלקיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה: ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר הוי"ה אלקיך נתן לך ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר הוי"ה אלקיך לשכן שמו שם':
'והיה כי תבוא' - במידה ותבוא, ה'ביאה' מבטאת את השגת היעד המיוחל, ו'והיה' הכתוב לצידה, מתאר את

ההוויה של אותה 'ביאה', את אותה השגה המדוברת אך באופן שלימותי וכוללני.

באם תזכה ותבוא - 'אל הארץ', 'הארץ' - בה"א הידיעה, אותה ארץ המובטחת לנו מאבותינו, הקרקע בה נמצא את משכן נפשנו, את מנוחתנו ורוגענו - 'אין לך דבר שאין לו מקום',¹ בו נוכל להתחבר לעצמינו, להאזין לקול הבוקע מתוכנו, להזדהות עם רגשותינו, שם, במקום זה, כאשר 'תבוא אל הארץ', 'ארץ' - מלשון 'רצון',² כשתודה ותתחבר אל

¹ כמו שנאמר (דברים כח): "ובגוים ההם לא תרגיע ולא תמצא מנוח לךך רגליך".

ויסוד הנחיל לנו **רבינו המה"ר** בספרו שלכל דבר יש מקום מסוים שהוא מקומו המיוחד על י"ד מה שאמרו חז"ל באבות (ד' א) "אין לך דבר שאין לו מקום", ומקום של עם ישראל הוא בארץ ישראל.

ועי' מה שכתב בספרו **גור אריה** (שמות יב טז): ודע, כי הארץ אשר יושב בה האדם הוא מתייחס אחריה, מפני כי כל דבר מתייחס אל המקום אשר הוא מקומו. ולא מתייחס הדבר אל דבר בענין המקרה, רק כאשר הוא מקומו לפי ענינו וטבעו, ואף כאשר הוא חוץ ממקומו ויש לו מקום אחר - הוא מתייחס אל המקום אשר הוא מקומו הטבעי, בעבור שזהו המקום לפי טבעו ועצמותו, ומתייחס אליו בטבע. כי אם תקח חלק ארץ ותשים אותו באויר - לא תאמר כי מקום חלק הארץ הזה הוא האויר, שאין זה מקומו כלל, אבל נקרא מקומו תכלית המטה, שהוא מקום הארץ.

עוד כתב בספרו **גבורות ה'** (פרק ח): **כי לפי הענין האדם יש לו מקום לכך כשנתן הקדוש ברוך הוא הארץ הקדושה לישראל בודאי מפני שהם ראויים לה, וכן לכל אומה ואומה נתן ארץ כפי מה שהם, וכל דבר יש לו מקום לפי טבעו ומעלתו, ולכך לפי מעלת ישראל שיש להם מעלה נבדלת קדושה יש להם ארץ קדושה.**

ובספרו **דרך חיים** (ד' כתב): **ופירוש דבר זה כי המקום אשר לאדם מתייחס הוא לאדם, כי כל הדברים בעולם יש להם מקום מיוחד אשר הוא טבעי להם, ואי אפשר לומר שכל הארץ בכללה היא מקום וישב לאדם דהיינו**

למין האדם בכלל, שכל מקום היא מקום אל הדבר שהוא מקום לו שיה לו ואינו עורך עליו ואין המקום לבטלה בשום דבר, ומאחר שמצאנו כי מקומות הרבה הם חרבים מאין יושב בו אי אפשר לומר שיהיה הארץ בכללה נחשב מקום למין האדם. גם אם כל הארץ מקום איזה מקום חיות שברא השם יתברך ונקראו חיות הארץ, ואי אפשר לומר גם כן שלא יהיה מקום מיוחד לאדם, שדבר זה לא יתכן שהיה האדם אינו גרוע משאר הנבראים טבעיים שיש להם מקום מיוחד, אף כי לא שייך זה בשאר בעלי חיים דבר זה מפני שהם ספלים אל האדם והם משמשים לו, אבל האדם שיש לו **מציאות בעצמו יש לו מקום מיוחד**. ומפני כי יש לכל אדם מקום נכנס המקום בהכרת האדם לומר פלוני ממקום פלוני ואם שיה שם עירה ושם עירו הוא נחשב כמו שיה שמו ושמה, וכל זה כי יש לאדם מקום מיוחד.

וראה עוד בספרו 'נצח ישראל' (פרק א) שע"פ יסוד זה מכריח שם המה"ר ל שיגאלו ישראל לבסוף לארצם.

וראה מה שכתב בספרה' **ק שפת אמת** (לק' תתמ"ח): **וכי לך מארצך וממולדתך משמע שנק' ארצך שהי' מיוחד אליך, דיש עולם שנה נפש וכולם אחדות אחד לכל נפש יש לו מקום מיוחד בעולם וזמן מיוחד בשנה כמ"ש אין לך דבר שאין לו מקום ואין לך אדם שאין לו שעה, אכן הצדיקים הם שולטים על המקום והזמן כדמצינו הוא הודה הוא זיהו שהמקום מתעלה בזכותם וכן הזמן כמ"ש בני' ימי תמימים כמו שהם תמימים כך שנותיהם תמימים.**

² עיין בבראשית רבה ה: ח: למה נקרא שמה ארץ, שרצתה לעשות רצון קונה.

ישיבה וירושה

אולם, לא די בכך שרעיון זה שיש בך נשמה יהיה קיים בתודעתך, אלא נדרשת ממך 'ביאה' כזו הכוללת בתוכה 'ירושה' ו'ישיבה' - וירשתה וישבת בה.¹

'ירושה' מבטאת את ה'כיבוש', את ה'השתלטות'. לעומת זאת ה'ישיבה' מתארת את ה'קביעות', את ה'עייוב' וה'שהייה' - 'אין ישיבה אלא לשון עכבה'.²

לא מספיקה היא ידיעת האדם בשכלו שקיימת בפנימיותו נשמה, שהרי המחשבה שבשכל היא ביסודה כבר משכן הנשמה.³ "נשמת שדי תבינים"⁴, "הנשמה שבמוח"⁵, אשר על כן אין כל כך בחירה בשכל, מה לחשוב, מה לדעת⁶, כידוע אינסופית.⁷

¹ זה אומר ו"מה חלק אלוה ממעל" - על הנפש, ו"נחלת שדי ממרומים" - על השכל המשכיל אשר ימשול בו; אמנם כי הדבר הזה מקטע רגליהוון דרשיעיא (על פי ביצה בת. ב.) ודא היא תבריהוון (על פי עבודה זרה ב. ב.), וזה אמרו (איוב שם. ג.), "הלא איד לעול", שאם לא כן פטורים היו, שיאמרו אנוסים הם אצל יצ'ר.

² כתב בספה"ק דגל מחנה אפרים (שופטים דה לא): ונחלה הוא לשון המשכה כמו נחל ועל כן נקרא נחל על שם שהוא קיים מדור לדור כנחל הנמשך והולך כך הם המשיכו שכית כבודו בתחתונים.

³ וראה בספר השורשים לרד"ק (ערך נחל): העמק שגגרי בו המים יקרא נחל ואף על פי שאין בו מים יקרא גם כן נחל, כי המקום הוא הנקרא נחל, וכן השקה את נחל השטים (ויאל. ד. תל.), והעיר אשר בנחל (דברים ב. לו.), וכן דברי רבותינו ד"ל (פגילה ג. ע"ב) ביושבת בנחל.

⁴ מקור הדברים הנכתבים להלן הוא בספה"ק אגרא דכלה (בפרשתינו); והיה כי תבוא אל הארץ וכו', עפ"י מה שיעדנו מנצחיות התורה שנוהגת בכל מקום ובכל זמן, יש לפרש ברמז שזה ציון לנשמות האדם, כי תבא אל הארץ - היינו להגוף בארץ הנשמה הלזו, הגוף החומרי בארץ אשר י"י על ידי התורה ומעשים טובים כדמיון הירוש נכסים ועבדים סוים למשמעתו וע"כ וישבת בה - ישיבה שלימה ותמה לעתיד משא"כ אם לא תורישנו שיהיה סר למשמעתך, אזי תתנועע באתר אחרא בסוד הגלגול, והיה הגוף האחרון דאצל הוא יהיה העיקר, עיין בסבא משפטים.

⁵ שהירושה היא הכיבוש, והישיבה היא החילוק (רש"י בבא מציעא פט ע"א דה תחתינו; מלכ"ם דברים כ. א).

⁶ מגילה כא ע"ב

⁷ כדאיתא בזוהר הקדוש (תיקוני זוהר תקונא עשרין וחד ועשרין נג ע"א): דא נשמתא במוחא, רוח בכנפי ריאה, נפש בלבא (וכן שם פט ע"א וכן תקונא עשרין ושית עב ע"ב).

⁸ איוב לב ח ועיין שם במצודות דוד.

⁹ מתוך לשון הילשם יחוד' הנאמר קודם הנחת תפילין.

¹⁰ עיין מה שכתב ר' צדוק הכהן מלובלין (שחיח מלאכי השרת פרק ד): אבל החכמה שבמוח היא טהורה ונקיה ומצד הזה גם כן אין שם תאוה שהוא מצד תעורבות הספלות כי התאוה היא לעולם לדבר הנגלה לעין כמו שאמרו (עין רש"י בפדרי ט"ו. ל"ט) עין רואה ולב חומד. ולכן אין שיך תאוה

הרצון הפנימי שלך, הלהיטות הנמצאת בתוכי לבך, התשוקה המפעמת במעמקי נפשך, הלא היא נשמתך האלוקית", "חלק אלוה ממעל"¹¹, אשר כל מהותה ומציאותה היא שאיפה אחת ויחידה, להיכלל ולהתמוגג יחד עם כל ההווה האלוקית הרוחנית האין סופית.¹²

נשמה זו 'אשר הוי"ה אלקיך' - שמקורה היא אותה הווייה אלוקית אין סופית עצמה, אשר 'נתן לך' - נותנת לך אותה, אין נשמתך מהווה אלא ניצוץ קט ממנה, חלקיק קטן המתפצל מתוכה, היא מוגדרת - כ'נחלה' הניתנת ממנה, 'נחלת שדי ממרומים', שורש המילה 'נחלה' הוא 'נחל', 'נחל' מבטא המשכה, השפעה, נביעה והברכה; הנשמה הינה יחידה נקודתית אחת הנמשכת מתוך אותה הויה כללית אינסופית.¹³

¹¹ ראה בספה"ק שפת אמת (נשא תר"ד); וזה משיבת נפש שמחזרת התשוקה והרצון. שבאמת קודם החטא אל כל תשוקת האדם אל הבורא ית' כמו שנתון השכל של פועלה נמשכת אחר הפועל והנברא אחר הבורא. אך החטא מבדיל ולכן התורה משיבת נפש. פי' נפש רצון. כמו יש את נפשכם. ובאמת התשוקה היא כפי הארת הנשמה באדם דכתיב ויפח כי ויהי האדם לנפש חי שקודם החטא שהי' לו הנשמה בשלימותה הי' כל תשוקתו ודבוקתו בחי' החיים. והנה כמו כי בקבלת התורה אדיתא שיצאה נשמתך והתורה החזירה להם ע"ש שדרשו כן בפסוק משיבת נפש. והוא כ"ל שלכן יצאה נשמתן שיקבלו אח"כ ע"י התורה הנשמה עליונה כמו שהי' קודם החטא והוה משיבת נפש אותו הנפש שנאבד ע"י החטא. לכן נק' שבוועות יום הביכורים שניתן לנו נפש חדשה מן השמים. וז"ש נשבעין ועומדין מהר סיני. שכי' לא תשא כו' שם כו' אלקיך לשוא פי' זה החיות אלקית שקבלו בקבלת התורה צריכון לשמור מאוד כענין שכתוב אשר לא נשא לשוא נפשי. ויתכן לישב בזה מה שאמרו אבותינו היום הזה ראינו כי ידבר כי וחי ועתה למה נמות והלא מסרו נפשותם. אך באמת בראותי כי יוכל לקבל נשמה חי' הי' יקר להם מאוד זה הנפש החדש שקבלו מהר סיני.

¹² איוב לא ב

¹³ כך כתב העריבי נחל (בפרשתינו) ז"ל: והנה עיקר ההשתוקקות שבקדושה להשתוקק ולכסוף לה' בכלות הנפש ממש הוא רק בחינת ארץ ישראל, ששם הוא עיקר ההשתוקקות. וזהו "והיה כי תבוא אל הארץ וגו'", פי' עיקר בחינת והיה, הוא בחינת התשוקות. הוא רק כי תבא אל הארץ, הוא ארץ ישראל, שם הוא עיקר השתוקקות שבקדושה.

¹⁴ איוב לא ב, וראה מה שכתב באור החיים הק' (בראשית א. כז) עה"פ "ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו"; עוד ירצה לומר כי האדם בב' צלמים הראשון צלם הניכר בכל אדם ואפילו בבני אדם הרקים מהקדושה אשר לא מבני ישראל המה, ועליהם אמר בצלמו פירוש של הנברא והב' הם בחינת המאוסים עם ישראל נחלת שדי כנגד אלו אמר בצלם אלהים בראו, הרי זה בא ללמדנו כי יש בנבראים ב' צלמים צלם הניכר וצלם אלהים וחינו נעלם ונבן.

ועי' מה שכתב בדרשות המהרי"ט (שופטים דרוש שני): אי' נמי "ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה" (איוב לא, א), שלא תאמר אינם ברשותו של אדם, לא כי אלא אני כרתי ברית עמם שיהיו ברשותי - בהיותי מושל ברוח; שאם לא כן מה כן נפש החכמה יפה ומה כן השכל יפה, אם לא ימשול ביצרו, והוא יתברך הבטיחנו בתורה (בראשית ד. ז), "ואתה תמשול

שבשעת יציאת בני ישראל ממצרים כבר יצאה ה'דעת'
מהגלות.¹⁰

לפיכך, לא נדרשת מהאדם אלא השלטת כוחה ואורה של
נשמתו על כל מערכת רגשותיו, כך שכל רצונותיו
ומשיכותיו יהיו נתונים בידה, מופעלים מכוחה, מתנהלים
לרוחה.¹¹ - 'שיהיה סר למשמעתך'.¹² שליטה זאת של הנשמה
על כל רצונותיה ותשוקותיה של הנפש, זוהי הנקראת 'ירושה'.
מלבד זאת, צריך גם כן 'שיבה', הכרה עמוקה בתודעה - 'עד
שהיה כל אחד מכיר בה את חלקו'.¹³ כך שכוחות הנפש
יהיו נשלטים על ידה של הנשמה לא רק לתקופה ממושכת
ארוכה ככל שתהיה, אלא באופן מהותי וקביעות. לא לריבוי
של זמן, אלא לנצח, לעד. לא בכמות, רק באיכות.
כיון שהושלמה הביאה ל'ארץ' בין בחלק ה'ירושה' בין בחלק
'השיבה', חל החיוב להביא ל'ביכורים', להכיר כי כל

הבריאה אינה אלא שפעו וחיותו התמידית של הבורא -
'מגיד שלא נתחייבו בככורים, עד שכבשו את הארץ
וחלקוהו'.¹⁴

תחושת ההתחדשות של הגוף

המצואות כולה הנתפסת בחמשת חושינו, שבאמצעותם
נחוות היא אחר כך בתודעתנו, מוגבלת היא תחת
רובדיהם של שתי אמות המידה: המרחב והזמן.

רובד הזמן יש בו מחזורים רבים, כך שלכל אחד מהם נקודת
יציאה ייחודית משלו, אליו הוא חוזר בעת סיום המעגל.

ה'זמן' מתחלק ליובלות, שמיטות, שנים, חודשים, שבועות,
ימות, שעות, יחידות זמן המורכבות משלושה רגעים

ורובם נוטים לרעה, כמו ציורי התאווה והגאווה והכעס וכדומה, ואז צריך
להלחם עם היצר, והלב שהוא כח המושל ימשול על יצרי המחשבות, וה'
דורש את הלב באיזה דרך יבחר, וגם את ציורי המחשבות המטטיות
ועולים על הלב. ומ"ש כל לבבות דורש, הוא עונה על עבדו בלבב שלם.
ומ"ש וכל יצר מחשבות מבין, הוא עונה ע"ש בנפש חפצה, שמי שהגיע
למדרגה עד שנפשו תחמוץ ותחשוק בעבודת ה', לא יצטייר בלבבו ציור
אחר שהוא נגד עבודת ה' ולא יחפוץ ברע כלל, עד שלא התקומם בנפשו
מלחמה כלל ולא יצטרך לכבוש את יצרו כי לבבו מלא מריאת ה' ושמה
בעבודתו.

וכן כתב הרמח"ל בספרו **דרך ה'** (פרק ד אות ב): בעלני האדם עצמו, הנה כבר
זכרנו איך הוא מורכב אחד שנתרכבו בו שני הפכים, דהיינו הנשמה והגוף.
ואולם הנה אנו חנונים רואים בעינינו שהחומריות ראשוני בו ותולדותיו
חזקות בו מאד, כי הנה מיד אחר לידתו, כמעט כלו חמרי, ואין השכל
פועל בו אלא מעט, וכפי התגדלו ילך השכל הלך וזחק בכל אחד כפי
ענינו, ועל כל פנים לא יסור החומריות ממשול בו ומהסות אותו אל
ענינו, אלא שאם יגדל בהנחה וילומד בה ויתחזק בדרכיה, הנה יתאמץ
לכבוש את טבעו, ולא ישלח רסן תאוותיו מידו, ויעצם ללכת בהליכות
השכל.

¹⁰ לשון האגרא דכלה המובא בהערה 9.

¹¹ יומא דף יב ע"א.

¹² רש"י כאן ע"פ קידושין לו ע"ב. ועיינו מה שדרשו בתורת כהנים (מצרוע
פרשה ה' 4) שאין הבית טמא כי אם אחר כיבוש וחילוק שכל אחד תכיר את
גורלו וחלקו כי אז נתיישב דעתם עליהם לדעת את ה' ותשרה שכיתו
בתוכם.

וראה בספה"ק ישמח ישראל (פרשתנו) מ"ש"כ ביאור נפלא בזה ע"פ דרכו.

אלא כמורגשות כלב ומעשה והיינו שהתאווה הוא בדבר שהבחירה שם
שלכן נברא התאווה לבחור בטוב וכן תאוות היצר רע. מה שאין כן
במחשבה שבמחשבה שהוא ראשית המחשבה שמהם יבחר ונשמה שנתת
בי ולכן טהורה היא ואין שם מקום לבחירה ולא לתאווה ולכן הוא יבש
(וקיצרו ביבואו דברים אלו מענין הלכות וחיוב שם ארזים ורחמים אצילני בפסוק אחר ויארץ
הענין מה שאין מן הפסוקו בפרוטרוס דה) UNK.

¹⁰ וראה מה שכתב בענין זה האר"ז"ל ב'פרי עץ חיים' (שער חג המצות פרק א,
ובשער ספירת העומר פרק א), וב'ספר הליקוט'ים' (בפרישתנו פרק כא).

וכתב הרה"ק מאפסא ז"ל"ע בספה"ק **אוהב ישראל** (בא): **ונהג גלות מצרים
היה ג"כ גלות הדעת ובבוא עת הגאולה נתגלה אז הדעת. ונמתקו הדינין
בשורשן**. כי אז היה עליה להאזין קצוות ונמתקו הדינין במקורן בעולם
הבינה והדעת. והדינין והיסורין נהפכו על פרעה ועל מצרים מבחי' אלה
שהוא בחי' התגלות הוא"ו קצוות כי כל אחד כלול מכולם. וששה פעמים
ששה עולה מנין אל"ה.

¹¹ עיינו מה שכתב האבן עזרא (שמות כג כה): כי הנשמה היא החכמה ומושבה
במוח הראש וממנה יצא כח כל ההרגשות ותנועות החפץ. והרוח בלב ובו
חי האדם והיא המבקשת שררה להתגבר על כל העומד בנגדה והיא
בעלת הכעס. וכן אמר שלמה אל תבהל ברוחך לכעוס כל רוחו יוציא
כסיל, והנפש בכבד והיא המתאווה לאלוהי. וככה כתוב כי תאו נפשך.
ותאות המשגל ממנה.

ונהג יש אדם שנברא שתהייה לו אלו השלש הנוכרות חזקות או כלן
רפות. אז או חזקה וזו רפה או לא חזקה ולא רפה. והנה בני אדם על כ"ז
מינים משונים. והשם הנכבד נתן חזקה לחזק ולהגדיל הנשמה
העליונה ואז לא ימשול הגוף עליה ואם לא תהיה התורה נשמרת אז יגבר
הגוף על הנשמה.

וראה עוד מ"ש **המלבי"ם** (דברי הימים א פרק כח): כי כל לבבות דורש ה'. הלב
מציין כח הממשלה אשר בנפש. ויצרי המחשבות. הם קודמים לבחירת
הלב, שהאדם יחשוב מחשבות. והנפש תעלה ממעמיקה ציורים רבים

ושלישי²⁰, ורגעים²¹.

הווייה אלוקית אין סופית, כל כולה תשוקה אחת: להיכלל ולהתמוג בשורשה ובמקורה.

אלא שעבודת האדם היא כמדובר, להשליט את חווייתה זו של הנשמה על מערכת רגשותיו, מערכת זו המונהגת כעת על ידי חווייתו של הגוף, חוויית השוני וההבדל, אשר על כן עליו להתייחס אליה בשפת הגוף, שפת היחידוש והטריזות. **בו** בעת חווה הגוף את תחושת ההתחדשות, אין הוא מוטרד מהרגשת ההרגל, מחוויית השגרה. פוסק הוא מלייא את רגשותיו, חדל הוא מלשכנע את שאיפותיו באי יכולתם.

עת זו היא העת היעילה והמציגית ביותר לקחת את הרצונות ולמוסרם תחת זרועות הנשמה, לרותמם תחת עבותות אותו 'חלק אלוה ממעל'²². הגוף לא מפריע, לא מייאש, לא ממרר. הוא יושב בצד באפס מעש, והאדם מתעלה בינתיים²³.

בחינת 'ראשית'

אותה עת יכולה נשמתו של האדם להידבק ב'ראשית'²⁴. הגדרת ההידבקות ב'ראשית' היא, חוית האינסופיות של היקום, הרגשת הכוללניות של המציאות כולה, כפי אשר

גוף ונשמה

חלוקות אלו תועלתם אך ורק לגבי מצבה של הנפש הבהמית השוכנת בגוף, החווה את השינוי שבזמן, את ההתחלה והסוף, את ה'עכשיו' וה'אחר-כך'. למענה נועדו חלוקות אלו.

כל סיום והתחלת מסלול של אחד ממעגלים אלו, יוצר אצל הנפש הגשמית תחושה של התחדשות, אוריה של טריות, רצון לפתוח דף חדש, נסיכת תקוה בהתקדמות שאפתנית.

לא רק בתחילת וסיום מסלולים אלו הקבועים ועומדים מאז ומתמיד במעגל השנתי, אלא בכל תחילת וגמר מעגל אישי או חברתי, חש הגוף הרגשה של 'כדאיות' לנסות שוב.

כל זה דובר רק לגבי ריגושו של הגוף החומרי, העבה והגס, המתפעל משינוי מזגים, מחילופי עיתים. אולם, הנשמה שבתוכנו, הרי היא נקודה אחת קטנה הנכללת בתוך כל ההוויה האלוקית. אין בה כלל את מגבלותיו של ה'זמן', לא 'עבר' יש בה, לא 'הווה', ולא 'עתיד'. אין היא אלא חטיבה אחת של

²⁰ כמובא בהקדמת **ספר העברונות** בשם המדרש: אמר שמואל **נשעלו בני יששכר לקרקע קבעו תהר"פ חלקים לשעה כו'**, ועיין בספ"ק בני יששכר (ראש חדש מאמר א אות ה), וכן ב'בין יחידעי' (ברכת טו י"א), ובספ"ק **אמרי נועם** (לפסח).

וכתב בספ"ק **עריב נחל** (בראשית): נודע כי בני יששכר חלקו השעה לתהר"ף חלקים בכונה **שיש בשעה תהר"ף נשימות שמנשם האדם**, כי שם הויה ב"ה מתגלגל לתהר"ף צירופים, ובכל רגע מאלו הרגעים מתפשט **חיות חדש מן צירוף חדש לכל העולמות**, ומחמת זה יש בכל רגע פירוש חדש על התורה כולה, כי חיות חדש והנהגה חדשה בכל העולמות בכל רגעי השעה, ומחמת זה מוכרח שיהיה **תהר"ף נשימות בשעה**, כי חיות העולמות שנשפע מהש"י משתלשל מעולם לעולם וכל הנמצאים שואבים אותו החיות כמו שאמר הכתוב (תמיה ט ו') "ואתה מחיה את כולם", ובהשתלשלו לזה העולם נעשה באדם ובכל בעל חי שביבשה רוח שהוא נשימה שמנשם האדם לקרבן שזהו חיותו. **ולכן לפי שבכל רגע יש חיות חדש לכן צריך נשימה חדשה שקיבל רוח החיים המתפשט ברגע הזה כי לא יחיה ברגע הזו על ידי החיות חדש שקיבל ברגע הקודמת כי עתה כבר נעשה חיות חדש והנהגה חדשה בכל העולמות מצירוף חדש, כך מתנהג כל ימי עולם בראשית הבריאה עד סוף.**

והאלהים עשה כך לפי שאם היה חיות אחת לעולם היה הנפש החוטאת היא תמות בהכרח דהא אדם כשחוטא פוגם אז בשורש חיותו ונפסק החיות שלו וא"כ לא היה לו שוב עם מה לחיות. **משא"כ עכשיו יש בכל רגע חיות חדש מצירוף חדש, לכן אין נשאים חוטא ופוגם בשורש חיותו ונפסק חיות שלו מ"מ הוא חי דהא מיד ברגע האחרת נשפע חיות ממקום חדש שעדיין לא פגמו, ולכן יוכל החוטא לחיות וחסאו שמור עד שיעשה תשובה או עד שיתענש, והזו ענין אריכת אפים כדאמר.**

²¹ "לרגעים תבתננו" (איוב יז, יח).

²² איוב א, ב.

²³ ענין זה שכשהגוף בשקט יכול האדם בינתיים להתעלות, מוזכר בספ"ק **תולדות יעקב יוסף** (פרשת כי תבוא דף רג ע"ב) בזה"ל: שמעתי ממורי משל לבן מלך שנתחלה למרחקים לכפר אחד בין פחותי נרף, ובחארץ הומן שמה הגיעו כתב מאביו המלך, ורצה לשמוח בו מאוד, אך חשש מבני הכפר שילעיגו עליו באמרום מה זה יום מיומיים ושמחה מה זו עושה, מה עשה בן המלך, קרא לבני הכפר וקנה להם יום שרף ושאר מיני משקים המשכרים, עד ששמחו בעסק היין, והוא מצא עת הכושר לשמוח מאוד בשמחת אביו ודברי פי חכם חן. והנמשל מובן כי הנשמה בושה לשמוח בשבת בתענוגים של אביה המלך מלכי המלכים הקב"ה בהנשמה יתירה שהוא לו אגרת שלומים מאביו, מחמת הגוף שהוא כבן כפר, לכך צוותה התורה לענג את הגוף בשבת ויום טוב. ואז כשהגוף שמח בשמחת הגוף אז יש פנאי לנשמה לשמוח בשמחת דבקות המלך הקב"ה (וכן הביא בריש פרשת קדושים, ובפרשת נשא, משפטים, בהר, שופטים).

עוד הביא שם (פר בהר דף יבזה ויבן ד'דבר): עצבות וקליפות החומר מעכב שמחת הנשמה בעשיית המצוה, לכך עצה יעוצה ושבתה הארץ שבת לה' (ויקרא כה ב), הכוונה שיעשה נייחא ושבתה לארץ שהוא החומר הגוף, לשמוח בשמחה מגשמי, ועל ידי זה תוכל הנשמה לשמוח ברוחני, והזו שבת לה', כי שני בחינות אלו צריך לעשותן בשבת, כמו שמעתי ממורי זה"ה ביאור פסוק ושמרו בני ישראל את השבת, והבין.

²⁴ עיין בספ"ק **שפת אמת** (תבא תרמ"ג): בענין מצות ביכורים וכו'. והנה **מצות ביכורים** הוא להתדבק בכח הראשית כמ"ש ראשית בכורי אדמתך תביא כו'. וכי בזהו"ק שכפי שמירת הראשית אין מתערב אח"כ פסולת לכן כי אח"כ לית גדי בחלב אמו. **שכשכבני קבלו התורה שהוא יום הביכורים הי' חיות רק שעי' החטא בא תערוכת טו"ר וכפי מה שמדבקת בכח הראשית מתברר התערוכות. ועי' באשת הביכורים לכהנ"ק ומתברר גם בשמים ראשיתן של ישראל. כדא"כ בשביל בני' שג"כ ראשית. וכמו שהקב"ה חיבב את בני' ומסר להם הראשית של כל הבריאה כמ"ש חז"ל שעלו במחשבה קודם הכל. על אמת כמה וכמה שיש לנו ליתן**

אכן היא משתקפת מזוויתיה של מחשבתו של בורא העולם.¹¹ שהרי טרם נברא העולם ונוצר מן הכוח אל הפועל, היה הוא כמו- כביכול - בעולמו של הבורא המחשיבו את האין אל היש.¹² ומצב זה הרי חזרו ונשנה בכל רגע, שהרי אם יפסיק הבורא לחשוב על העולם ולו לרגע קט, יהפוך העולם לאין ואפס ממש. ככל שיחווה זאת האדם יותר על ידי מחשבתו או רגשותיו, בבחינת חכמה¹³ הנקראת 'אבא'¹⁴, כך יהיה הוא יותר דבוק בראשית.

כל מחשבה באשר תהיה, נפרדת היא מן החושב אותה. לעומת זאת המקור המוליד את המחשבה, הינו חלק בלתי נפרד מן החושב עצמו. כאשר יבוא האדם להשיג השגה

ברורה כל כך עד שכל העולם כולו אצלו מיוחד גם עכשיו כפי מה שהיה במקור ראשית מחשבתו של הבורא בבחינת 'רישא דלא אתיידע', אזי הוא נאחו בבלתי גבולי הזמן המרחב והאדם, הוא דבוק בבחינת ה'ראשית'¹⁵, וכפי שזיכנו כולם לחוש לעתיד לבוא כמבואר בספח'ק 'אור המאיר'¹⁶.

הכל הולך אחר ההתחלה

תועלת זו, אינה רק בזמן ההתחלה, בעת שקיטו של הגוף, לא רק 'עכשיו' האדם חווה את חוויית הנשמה. חוויה זו נמשכת ומתפרשת על כל הזמן הבא לאחר מכן. ועיין עוד שם

הוא בסוד בכר מפני שהם השניה לאותיות א"ק המורים על בחינת הכתר והשניים אליהם שהם בכר מורים על בחינת החכמה ועל כן נקרא החכמה בכר והוא עיקר הראשית והראשון להתגלות כי אור הכתר הוא סמיך ונזון, ובכר הוא אותיות רכב מפני שהוא המרכבה להשראת אור הכתר ועל כן כל מקום השראת קדושתו נקרא מרכבה שהוא שורש רכב אותיות בכר סוד החכמה והיא המרכבה אל אור הכתר והבן, עכ"ל¹⁷, ועיין עוד שם בדבריו הק.

¹¹ כי ביחס אל האבא מרגיש הבן ביטול מוחלט - 'ברא כרעיה דאבוה' (הש"ב' ב'ב קפח ע"א), הוא אינו אלא חלק ממציאותו. בשונה מהאבא שביחס אליה מרגיש הבן כמציאות בפני עצמו רק שהוא רואה בה הגנה וחסות.

¹² הדברים מנוארים בספח'ק 'דובר צדק להרה"ק מלוכלין ז"ע' (עמוד 8) וזלש"ק: 'זהו שאמרנו (עירובין 85) גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם. כידוע דברי הארז"ל על ברוך שאמר והיה העולם הוא רישא דלא אתיידע. פירוש ראשית ומקור המחשבה שזה אינו נודע ונגלה כי המחשבה כבר יש לה תפיסה מה במוח והיא נפרדת מן עצם המחשב והרי היא נגלית ונודעת לה מחשב. אבל מקור המוליד המחשבה וראשיתה דבר זה אינו נגלה ונודע כלל כי הוא כמו ממוצע בין עצם המחשב ובין הפירוד ממנו שהיא המחשבה והוא כמו סוף המאציל ומחשב וראשית הנאצל. ועל ראשית המחשבה הזו בבריאת העולם (דענין זו המחשבה והפעולה הוא הכוללת כל שמויתו יתברך ותהיה וכל מעשה בראשית מעשה מרכבה שהיא רק מצד הבריאה כידוע) נאמר הלשון שאמר והיה העולם. כי בדבר זה שמים נעשו ודיבור הוא בקול כמו שמואב בזהר (ח"א ר"ב 2) 'זהו העשיה. מה שאין כן אמירה בלחישתו זהו בכר וישתקו המחשבה שהמחשב כבר היא בגלוי על כל פנים למחשב ראשית ולמקור גמורה שאינו משמע על לאונו היא רישא דלא אתיידע שנקרא דלא ידע ולא אתיידע כידוע.

ועל ידי החזרת הדברים למקור הזה רצה לומר שיתברר כל כך ביור גמור אחדות ה' יתברך שאינו נפרד אף בגדר פרידת המחשבה מן המחשב רק ביחוד עצם כחידו רישא דמחשבה זהו. שהיא ראשית המצומם המחשבה עצמה כבר היא בגבול אבל כאשר יבוא להשיג השגה ברורה כל כך עד שכל העולם כולו אצלו מיוחד גם עכשיו כפי מה שהיה במקור ראשית המחשבה. אז הוא בלתי נבול כלל רק מעוהד לצאת בגבולות בלתי ידועים לאותו מקור המחשבה עדיין ולהמקור וראשית המחשבה אין נפקא מינה אם לאמר על טהור טמא או להיפך. מצד ביור אמיתית היחוד על דרך הזה, הרי כל מה שנשעה הכל הוא מיוחד לגמרי ואין שום דבר יוצא מגבולין של ה' יתברך ודברים אלו ארוכין במקומן כביעיתא דשמיא.

¹⁴ בפירושו למגילת רות.

כל הראשית אליו ית' תמיד. וז"ש ה' האמרת וה' האמירך פרש"י לשון חשיבות שצריך בנ"י לזכור תמיד בהש"י ולהחזיר כל ראשית וכל דבר חשוב אליו ית' וכמו כן הקב"ה מחבב את בנ"י יותר מכל מה שברא בעולם. ובמד' תנחומא ראה מרע"ה שבהמ"ק עתיד לחרוב וביכורים עתידין ליפסק ותיקן שלש תפלות כו'. כי אמרו חז"ל הפאה והביכורים אין להם שעור. כי התדבקות עד השורש והראשית היא מאין סוף ואין תכלית. וזה הרמז של פאה וביכורים לתת הראשית והתכלית האחרית להשי' כמ"ש בשבכך ובקומן. וזה המשך כי תכלה לעשר אחר מצות הביכורים. ובכל עת הבאת הביכורים התדבוק בשורש הראשית ממדרגה למדרגה עד שורש התורה שהיא יום הביכורים וכי. וז"ש ששתידין ביכורים לפסוק שאז ה' התחברת עד שורש הראשית בלי הפסק בעבודת בהמ"ק שנק' נחלה ואמרו חז"ל נחלה אין לה הפסק.

¹³ ובראיתא מורנו הבעל של טוב זיע"א (ליקוטין יקיים ק"ד רא"ט ע"ג) בזה"ל: ויפה באפיו נשמת חיים וגו'. כבר ידוע שהמחשבה נקרא ראשית שהוא בחכמה, וממנו נשתלשלו ונאצלו ונבראו כל העולמות עד העשיה ועולם התחתון ואדם התחתון, כי הוא היא עיקר כוונת הבריאה כנודע, וכולם נבראו על ידי צירופי העשרים ושנים אטון דאורייתא, הנכללים בעשרה מאמרות שנבראו העולמות, ומההכל שהוא קודם לאמירה ודיבור, מזה נמשך לכל העולמות חיותם וחיות האדם התחתון, וזאת נקרא רוח, ויפה באפיו נשמת חיים, כי כל הנופח מעצמותו הוא נופח (עיי' לשון הרמב"ן ז"ל בפרשת בראשית פסוק ויפח באפיו נשמת חיים), גם כאן נמשך ונבאה אל האדם רוח חיים באמצעות העולמות, ולכן כאשר קלקלו דור המבול נאמר לא ידון רוחי באדם לעולם, שהוא ההבל והרוח הנוכח, הנמשך לעולם בשביל השאדם, לעולם, ואחר כך כאשר קבלו ישראל את התורה חזר הדבר כמו קודם החטא, ונמשך לאומה ישראלית לבדם רוח חיים הבא מעשרים ושנים אטון של התורה שקבלו, ואפשר שהו כוונת הפסוק (ישעי' מ"ג, י) מגיד מראשית אחרית, מגיד הוא לשון המחשבה, מראשית, כלומר משך מראשית שהוא המחשבה הנקרא ראשית ממנה נמשך ההכל והרוח והחיות לכל העולמות עד אחרית כל הנבראים והיצורים והנעשים, שהוא תכלית כל הנבראים, ויפה באפיו באמצעות העליונים.

¹⁴ ועיין בספח'ק 'עריב נחל' (בראשית דרוש א) שביאר שם את דברי רש"י ז"ל: "בתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדה"ד וראה שאין העולם מתקיים הקדים מדה"ד ושפתו למדה"ד, והיינו דכתיב (ב. ד.) ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים".

¹⁵ עיי' בספח'ק 'באר מים חיים' (שמות ד): ונראה שעל כן נקרא זה בלשון מרכבה, כי החכמה הוא בסוד בכר וכי, וגם כי הבכר נקרא ראשית בסוד (שמות כ"ג, יט) ראשית בכורי אדמתך, וכל בחינת הכבורים כולם הם בבחינה הראשית כמו ראשון לרחם אשה או בהמה או ראשית פרי האדמה הנקרא ביכורים והכל כי הם בסוד החכמה הנקרא ראשית חכמה, וטעם שהחכמה

בעצמו כוח להישאר בכך, אף בשאר חלקי המעגל הנמשך מנקודת המוצא שבהתחדשות הע'שיות'. מכאן ואילך יתחילו רצונותיו להיות משועבדים לאורה של הנשמה, לעלות על מסלולה, לבחור בטוב דרכה. מובן, לא נשללת מאתו הבחירה החופשית, אלא שברמה מסוימת יקל לו יותר בהתקדמותו זו.

יסוד זה, הדגישו מרנא הבעש"ט זיע"א על פי דברי הוזהר הקדוש וכתבי הארז"ל¹²: **'הכל הולכין אחר הראשית'**¹³ - **'הכל הולך אחר ההתחלה'**. האמת היא, שרעיון זה כבר מוזכר לפני כן ב'פרקי דרבי אליעזר'¹⁴ - **'הכל הולך אחר הראש'** וניתן ששם זה מובא במובן אחר, ראה בהערות.

ככל שישקיע האדם יותר להחדיר בתודעתו את מנהיגותה של הנשמה על מערכת רצונותיו של הגוף בתחילת דרכו ובראשית ארחו, כך ייראה יותר טוב מצב נפשו בהמשך הדרך¹⁵.

לפיכך, דווקא במצות הביכורים, המבטאים את הראשית וההתחלה, הדין הוא שאין מביאין בכורים אלא מן המובחר¹⁶.

כמו כן מוזכרים במצווה זו כמה שיותר הידורים¹⁷, כי הראשית וההתחלה של כל דבר אמורים להיעשות מתוך התלהבות ודביקות רבה.

בכל יום להיות עובדי ה'. ובעת שיתעורר באדם השתוקקות הוא ויתחיל להביע לבבו לעבודת יוצריו הגם אם האדם הוא נאחו בסבך מעמקי הסודות וכל המלטס מהם ויחזור לעבוד ה', ומפני כן עיקר מאויו היצר להטריד האדם בעסקים רבים ולהקיף אותם מכל צד למען אשר יפלו מהתבעת יקוד לבבם מעט מעט עד אשר ישיחי מלבנו לגמרי רצונו ואת נפשו אשר היה לו תחילה.

וגם לבן הארמי זאת היתה כוונתו להטריד את יעקב אבינו בקניני העולם כדי שיפול חס ושלום ממדינתו ועבודתו ויוכל אחר כך לאבד גם פירושו אשר היה לו לעבוד ה'. וזהו שנאמר ארמי אובד אבן, מלת אבן פירושו כמו לא אבן בדרכיו הלוך (ישעיה מב כד), וכמו לא אבה יבמי (דברים כה ז) שהוא לשון רצון, שרצה לאבד רצונו בעבודת ה', וגם וירד מצרימה וגו' ורעו אותנו המצרים וגו' ויתנו עלינו עבודה קשה, ואף על פי כן ונצטק לא ה' שטעם כל הנמלות לא שכתנו את ה'.

וניתן מאמר זה לאומרו על מצות ביכורים, וגם טעם גוף המצוה כי מפני אשר נתן ה' לעמו ארץ חמדה מלאה כל טוב מקניני העולם וכן באמצעות עסקם בזה יפלו מאש יקוד לבבם לעבודתו יתברך שמו ואחר כך יתמשכו מעט מעט אחר חמדת העולם עד אשר ישתכח מלבם שרצונם לעבוד ה', על כן הצריכם ראשית פרים לא יטעמו אותן אכן יעלו אל הכהנים כדי שיזכירו את עצמן שצריך האדם לעבוד ה'.

ואחר כך כשיבוא לפני הכהנים הרזיון בעבודתו יתברך יומם ולילה והם יזכירוהו עד אשר יחזור למואס בכל דברים המטרידים ולהיות עובד ה'. והכתובים אשר צריך לאומרים מוזכרין אותו לכל יעמיק הרבה בטרדות קניני העולם כי זאת היתה כוונת לבן הרשע, וגם אבותינו עם היותם במצרים טבועים בעבודת הפרך לא שכחו את ה' אליהם בכל זאת.

¹² כמו ששנינו בביכורים (פרק א משנה א): אין מביאין בכורים חוץ משבעת המינים לא מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים ולא מזיתי שמן שאינם מן המובחר.

¹³ כמו שכתב בספר מסילת ישרים (פרק יג בביאור חלקי הסידורים): **וסדר העלאת ביכורים יהיה לנו לעינים לראות מה הוא הידורן של מצות, שכך שנינו (בכורים י"ג): השור הולך לפנינה וקרניו מצופות זהב ועטרה של זית בראשו וכו', עוד שם העשרים מביאים בכוריהם בקלות של זהב והעניים בסלי נצרים כו', עוד שם ג' מדות בבכורים: בכורים, תוספת בכורים, ויטעור בכורים וכו', הרי לנו בהדיא כמה ראוי לנו להוסיף על גופה של מצוה כדי להגדה, ומובא נלמדו כלל שאר מצות שבתורה, ע"ל.**

כמו"כ חג החנוכה המבטאת אף היא את החינוך והחיידוש, כוללת גם כן סדרת חומרות והידורים שאינם מצויים בכל מקום.

¹⁴ כן מובא בכתר שם טוב (כ ע"ב) ובליקוטים יקרים (כ ע"א): **כי ידוע שהעולם נברא על ידי מחשבה ודיבור ומעשה, וראשית הכל היא המחשבה, והדיבור הוא ענף המחשבה, והמעשה הוא ענף הדיבור, וכמו כן האדם בקומו משינתו, שהוא נעשה בריה חדשה כמו שאמר הכתוב (איכה ג כג) "חדשים לבקרים", אם ידבר תחלה דבריו דברי הרשות, ופשיטא דברים אשר לא כן, אף אם לא יתפלל ויעסוק בתורה אחר כך, הכל מסתעפין ונמשכין אחר הדיבור הראשון, כי כמו שהדיבור הוא ענף המחשבה וטפלה אליו, כן הדיבור השני אל הראשון, כמו שכתוב בזהר (קדושים פג ע"א) ובכתבי האר"י ז"ל בענין כיבוד אה הגדול כמו שאח הבכור נוטל חלק העקריי ושאר אחיו הם המסתעפים ממנו וענפים אליו, כן הוא כאן, ולכן יורה האדם שקידש ויטהר דיבורו הראשון, ויזדכך מחשבתו הראשונה שתהיה דבוקה בקדושה, כדי שימטור אליה כל שאר הדיבורים שאחריה. ואחר כך כשיעמוד בתפלה מתוך שמחה של מצוה, כמו שקידש דיבורו ומחשבתו כנ"ל, בודאי יענה בתפלתו.**

¹⁵ לזה שונו לא לקוח מדברי האוצר החיים המובא להלן בתוך המאמר. וכן היה דורש רבי זושא ז"ע (בית אברהם, רמזי שבעות עמוד קנה-קנה) על הפסוק "ראשית עריותכם חלה תרימו", דהיינו בראשית קימתך מן העריות: - היא המיטה, חלה תרימו, חלה היא מלשון תפילה כמו "ויחל משח", והיינו שנתחיל עם תפילה, וזו כל היום ימשך אחר ההתחלה.

¹⁶ זהו לשונו של הרבינו יונה על הכתוב במשלי (י"ט) "שמע עצה לקבל מוסר למען תחכם באחיותך", שכתב: קבל מוסר שכאתה צעיר, כשהעץ קטן שתשקיע בו על מנת שיגדל ישר, כי הכל הולך אחר ההתחלה.

¹⁷ ראה שם בפרק מה: ר' ראובן אומר הכל הולך אחר הראש אימתי בזמן שהרועה תועה הצאן תועין אחריו שם על חטאת יריבען כן נבט אשר חטא ואשר החטיא את ישראל ואימתי בזמן שהרועה טוב הצאן הולכים אחריו והולכין בדרך ישרה כמשה רבנו עליו השלום רועה נאמן היה והתחיל לשורר ולומר לפני הבה"ה והלכו כל ישראל אחריו שם אז ישר משג ובני ישראל אתה מרים התחילה לשורר ולזמר לפני הבה"ה והלכו כל הניסים אחריה שם ותתק מרים הניבאה אחות הארן את התוף בידה.

¹⁸ וראה נא מה שכתב בספח"ק מאור ושמש (בפירשנים): עוד נראה לתת טעם להבאת הביכורים ופירוש הפסוק ארמי אובד אבי וגו'. **שכל מקבשי ה' בימי עריותהם שם יסתכנו בטודות העולם מנקשות מזונם ודומיהן יהיה לבבם אל ה' ואת נפשם לעשות רצונו ולעבדו, אכן אחר שיתחילו להטריד עצמם בעסקי העולם ויתכבה מעט יקוד לבבם והתלהבותם בעבודת ה' ויכולו חס ושלוש ליפול מעט מעט ולשכח כל רצונם ומאווים אשר היה להם בימי קדם לעבודת הנורא ברוך הוא.**

והנה בני עליה ושרידיהם אשר ה' קורא מועטים הם אשר הם עובדי ה' באמת, ואנשים הבינונים עיקר עבודתם לה' היא ההשתוקקות אשר להם

הראשית שב'שנה'

כתוצאה מכך, כל שינוי תרעתי שמונון האדם להחל בעצמו, כדאי לו לקיימו ב'ראשית', ב'ראשית' שבזמן או ב'ראשית' שבאיכות, ואז יקל לו בשאר, ולחלוּפּוּן בהמשך.

לדוגמא, מעגל החיים. הוא נפתח בנערותו של האדם - 'עת הבחורות', זמן רתיחת הדמים. האדם שואף אז לגדלות, הוא מדמיון לנצורות. השפעתו של זמן זה על כל מעגל חייו של האדם הינו משמעותי ביותר¹⁵. ככל שיחידר יותר האדם אז בתודעתו מסירים רצויים, יהיה מושפע הוא מכך לאורך יותר זמן, ובאופן יותר איכותי גם כן¹⁶.

וכן כל שנה הינה מעגל שיש לה שני התחלות: ההתחלה הראשונה מתקיימת באותה עת בה עלה ברוצן הבורא

לברוא את העולם, היא כוללת את חודשי ניסן ואייר, וממשיכה עד לאחר חג השבועות - "יום הביכורים"¹⁷. לעומת זאת ההתחלה המקבילה מתקיימת בזמן בו נברא העולם בפועל, ונמשכת מר"ה עד אחר חג החנוכה, שאז הוא זמן ה'ראשית' שבלידת העולם, אשר על כן נמשך זמן הבאת הביכורים עד אז¹⁸.

כל חודש הינו מעגל בפני עצמו, כאשר להתנהגות האדם ביום הראשון - 'ראש חודש' - ישנה השלכה משמעותית על התנהגותו בשאר ימות החודש, כמוכב בספרה"ק 'אהבת שלום' על פי דברי השל"ה הקדוש¹⁹.

כל שבוע הוא גם כן מעגל, אשר השבת עומדת במרכזו של שאר ששת ימי המעשה, 'שהוא נקודה הפנימית המחיה את כל ימי החול' - כלשון הרה"ק מאפס"ז זי"ע²⁰, וכמוכב

¹⁵ כך כתב בספרה"ק שפת אמת (לחנכה תרמ"ד): "אז" מר"ז ז"ל הראה רמז במשנה מחג ועד החנוכה מביא ואינו קורא ולא אמר עד כ"ה בכסליו. לרמז כי נמשך הארת החג עד חנוכה. ולפי"ז נראה כי התחדשות השנה שבתרי משך עד עתה ולכן מביא עד ביכורים שעוד הזמן בכלל ראשית השנה. ולכן נקרא חנוכה שעתה נגמר החינוך והתחדשות של השנה.

¹⁶ וכך איתא בספרה"ק אהבת שלום (פירשת החודש): או יאמר ראשון הוא לכה לחדשי השנה (שבתות ז' ב', ד) דהנה איתא הקדוש (דבר חיים ד' ונה) על החודש הזה לכם ראש חדשים, דכל החודש כולו הוא כמו ראש חודש, עיין שם.

וזהו ראשון הוא לכם לחדשי השנה, פירוש שלא יעלה על לב איש לומר שזהו דווקא בחודש ניסן, אלא אפילו בשאר חדשים הוא כן, שאם יום ראש החודש אצלו נתקונו אז גם שאר ימי החודש נקראים ראש חודש, דבתי רישא גופא אזיל (עירובין ס"א), אך חודש ניסן הוא ראשון לכל החדשים בדבר זה.

ועל כן ראוי ונכון לאיש המשכיל לראות להשגיח על עצמו שיום הראש חודש יהיה אצלו נתקונו בעבודת הש"ת, ואז יהיה נכון לבו בטוח בכל החודש כולו. ואפילו אם שעה אחת ביום ראש חודש נתקונו, אזי יהיה בודאי אצלו כל החודש בבחינת ראש חודש.

וכן הוא בראש השנה, וכן הוא בכל הראשים, העיקר תלוי בהתחלה ובחשכמה, וכמוכב אצלנו במקום אחר (פ' משפטים ד' אה במחזורת) בביאור מאמרו ז"ל (ביכורים ת"ג) בא להרצף השכם להרגו, שהעיקר תלוי בחשכמה, עיין שם ד"ל.

¹⁷ ראה בספרו אוהב ישראל (לקוטי דף): **ובוא** וראה שכלום ציוה הש"י להקדיש לו את הראשית כמו בזריעה ציוה להפריש ביכורים כמש" שבת כ"ג (י"ט) ראשית ביכורי אדמתך גי ותרומה ומעשרות שהם הבכורה וציוה הש"י עלינו לקדש לו כל בכור, וכמ"כ בצדקה נקרא גם כן ראשית וכמו כן במצות פריה ורביה ראשית אונו לו משפט הבכורה וצוה הש"י עלינו לקדש לו כל בכור וכמו כן בצדקה צריך מקודש לעשר הקרן מממנו ואח"כ הירוח שיתן לו הש"י וגם בנתינת המעשר והצדקה עצמה יש ראשית, היינו שצריך להקדים הקרוב קרוב יותר ועני העיר מעני עיר אחרת ותלמיד חכם מנע הארץ כו' כמוכבא בפוסקים ובש"ע הלכה למעשה, וגם השבת הוא הראשית מששת ימי המעשה שהוא נקודה הפנימית המחיה את כל ימי החול וצריך לקדשו. ולא אלו המינים בלבד אלא אפילו מן החכמה צריך להפריש ממנה הראשית לה: שהוא היראה דכתיב (תהלים ק"א) ראשית חכמה יראת ה'. והמשכיל יבין מדעתו.

¹⁸ ראה בספרה"ק אמרי אמת (פרשת ת"ז) שכתב וול"ק: ואיתא חמרא וריחני פקחין, ובגמרא עתידין בחורי ישראל וכו' שיתנו ריח טוב כלבנון שנאמר וריח לו כלבנון, שעיקר הכח שיש לאדם הוא מימי הנעורים כדאיתא בשם האריז"ל שימי הנעורים קודם שטעם טעם חטא ונתינים חיות על כל השבעים שנה.

¹⁹ וכתב בספרה"ק ישמח משנה (כי תבא דף קט"ו ע"א): או יאמר חיה כי תבוא וגומר, (דברים יד' ט"ו) ממשותף ב'ראשית, היינו בנערותו כדכתיב (קהלת י"ב א) זכור את בוראך בימי בחרותיך. ולזה מרמז ביכורים, כמו שפירשו ראשית ביכורי אדמתך (שמות כ"ג י"ט), בזה "ל לפרש הפסוק (איוב ה' [ג]) והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגא מאד. כי הנה תמתה על עיכוב הגלות, כי רוב בני ישראל המה כשרים ומדוע בן דוד לא בא. וכאשר חקרת תנוודע לי כי בחרותם מרובין חבילות עבירות עד שדי להם על ימי חייהם, ועל זה אין עושין תשובה כלל וזה הגורם, ולכן אין יוכלין שוב להדבק במראינו ית"ש, ועיין מה שכתב ביערות דבש חלק א' דרוש ג' מענין חיובו ונישוקו חתן וכלה, עיין שם. על כן צריך להזהיר את הבחורים והחתנים מכאן ולהלן, ולעורר את כל העם ולהזהירם שישבו על מה שעשו בחרותם. וגם להזהיר על יחוד חתן וכלה קודם החופה, שהוא איסור גמור כמוכבא באבן עזר סימן כ"ה והעיקר בבחורותו וערותו, כי התחלה יותר מן הכל, ולזה מרמז ביכורים, כמו שפירשו בהמשנה (ביכורים פ"ג [מ"א]) כיצד מצות ביכורים, אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה, היינו איה תמדה ותאוה שנצמח בו, כענין שנתממש בכבודו כו', עיין בבית בראשיתה, כאשר הרואה יראה אותה בעודו בכפו יבלענה, כורח עליו גמי, היינו שיזכור כי לקבר יובל ויצמח עליו גמי ועשב, ומה יתאוה להבל דמה, ומה שפירשו באמרום (שבת ד"ב ע"א) חייב אדם למשמש בכבודו כו', עיין בבית שמואל אחרון. היוצא מזה דראשית הוא העיקר, ולכן ראשית שם משותף התחלה, וגם על המוכח, כמו שנאמר (עמוס ו' ו) וראשית שמינים ימשחו, כי התחלה הוא המוכח, והבן.

²⁰ כמש"כ בספרה"ק שפת אמת (בפדרו לשבועות תרמ"ג) וז"ל: ביום הביכורים. כי יום זה הוא שעלה במחשבה מקודם כמ"ש בשביל בני ישראל שנקראו ראשית כמו כן בזמן זה עלה יום זה לפניו ובעבורו נברא העולם לכן נתעורר בו ההתחדשות ונק' תמיד יום הביכורים שדבוק בו הראשית לכן תקריבו מנחה חדשה. והוא הטוב הגנוז שבו מתקיים העולם ובכל יום מחדש בטובו מעשה בראשית רק שהוא נסתר כמש" מה רב טובך אשר עמדת. ובוים זה נתגלה אור הצפון בפועל כמש" בזה"ק שמות בפסוק ותצפנהו ג' ירחים ע"ש.

מהזוהר הקדוש⁹⁷.

וכן כל יום הוא מעגל בפני עצמו, אשר על פי רוב מצב ורוח של האדם בעת קימתו ממיטתו משיפעה עליו למשך שאר שעות היום⁹⁸. אף קיימת זלזולת השלכה הלכתית: מזכר במשנה בעירובין⁹⁹, שבשעת מלחמה או גזירה יכול האדם ליטול ידיו בבוקר ולהתנות על כל היום כולו¹⁰⁰, כך שלא יצטרך לחזור וליטול את ידיו לסעודה במים ראשונים¹⁰¹.

כל יום נחלק אף הוא לארבעה 'עונות' פרטיות: 'העונה' הראשונה נמשכת מן הבוקר ועד חצות, כשה'ראשית' שלה היא תפילת שחרית. 'העונה' השנייה היא מחצות היום ועד השקיעה, כשה'ראשית' שלה היא תפילת המנחה. 'העונה' השלישית הינה מעת השקיעה ועד חצות הלילה,

כשה'ראשית' היא תפילת ערבית. ואילו 'העונה' הרביעית נמשכת משעת חצות הלילה ועד אשמורת הבוקר, בעוד שה'ראשית' שלה מתבטאת בעבודת 'תיקון חצות'¹⁰².

כבר הודגש מעמלה שלא רק בתחילת וסיום מסלולים אלו הקבועים ועומדים מאז ומתמיד במעגל השנתי, אלא בכל תחילת וגמר מעגל אישי או חברתי, חש הגוף הראשה של טריות, חוויה של התחדשות, ועל כן על האדם להשקיע מאמצים בכל 'ראשית' שהיא, על מנת שתוכל נשמתו לדבוק בבחינת ה'ראשית' העליונה, כמבואר.

למשל, אברך החוזר בערב ממקום לימודו או עבודתו אל ביתו, על פי רוב גופו עייף רעב וסחוט. דרכו של עולם הוא, שרעובתו עייף לו, ותעלה בו מידת הכעס¹⁰³. הכעס עשוי

⁹⁷ וזה לשון ה"ה"ק (שמות דף סג ע"ב): **"מאי שבת, יומא דביה ניחון שאר יומין, והוא כללא דכל אינון שיתא אחרנין, ומניה מתברכין"**.

⁹⁸ ראה בספ"ק **אהבת שלום** (ויקרא): גם בנין המלכות תלויה במחשבה, היינו **לקדש** **ראשית המחשבה בבוקר**. וזהו אם תקריב מנחת ביכורים, פירוש 'אם' הוא 'אם' בצירי הומוג' למלכות, ופירושו אם תרצה לבנות בנין קומת המלכות מאת תאור, **אוי צריך לקדש ראשית המחשבה בבוקר**, וזהו תקריב מנחת ביכורים, כי ביכורים הוא לשון כבוד וראשית.

וראה עוד בספ"ק **ייבב ילב** (פרשתנו): וכבר נאמר על קצת הפרושים שהיו כל ימיהם בתשובה, מפני שהיו מחדשים בכל יום תשובה בעבור תוספת הברכה בגדולת האלהים בכל יום, כמו שאמר דוד (תהלים ט"ו א). יום ליום יביע אומץ, יביע אומץ והוא שאמר היום הזה יי' אלקיך מצוץ לעשות, שהיו בעיניו כחדשים כו', באם ושמרת ועשית אותם בכל לבבך וכל נפשך, היינו הכרת השכל והרצון. וזה ענין **דוגמת ביכורים, שמחדש שטובב בכל יום מעשיו הטובים לשבח ולמעלותא, ומביא להם ביכורי מעשיו ומחשבותיו ודעיותיו החדישים בהכנעה ושפלות יותר ויותר**.

וכתב בספ"ק **שפת אמת** (צו תר"ט): ושמייה להמצות הוא בכח הזריזות. וזריזות מצרפה כמ"ש וישכם כי בבוקר, פי' להיות **הראשית בכל יום עבודת הבורא**. זה מיד ולדורות שע"י שעושין המצוה בזריזות נשאר מזה דבר של קיימא.

עוד כתב שם (בלק תר"ד): **הן עם כלביא יקום בכל יום בקבלת עול מלכות שמים בשחרית וע"י זה יתנסף להם כח חדש בכל יום**. כארי יתנשא הוא לשון נפעל שהוא התחדשות שבה להם בכל יום. ועי"ז **הזריזות בבוקר** **נשאר ברכה לכל היום** עד שמתקיים לא ישיבב עד יאכל טרף. וכתן של בני' מתחדש כל יום. כמ"ש מוציאם ממצרים כו' ותמיד הקב"ה בוחר בהם מחדש כמ"ש הבורח בעמו ישראל כו'.

וכתב בספ"ק **שפתי צדיק** (מגילת רות): **כי עיקר עבודת ישראל להשי' עם הראשית כמו קבלת עול מלכות שמים בבוקר שנשאר הארה על כל היום, כן ראשית דביכורים ממשך קדושה לכל הפירות**.

וכתב הרה"ק מדינוב זי"ע בספ"ק **בני יששכר** (תהנות מאהרות את א) בהו הלשון: בעת אשר יתעורר משינתו תיכף הן מי שיזכה לקום בחצות לילה הן באשמורת, לא אריך בעצלות הנהוג בין העצלים, כי בשכינה כתיב ולחם עצלות לא תאכל, רק **ידרו לעבודת הבורא אשר השיב לו הנפש ורוח החיים בכדי שיארו לו נחת רוח**, ואשרינו מה טוב חלקנו אשר לקחנו לעבדים לו יתי, והיהרר בתשובה קודם כפי יכלתו, ויאמר מודה אני כמ"ש הפוסקים, ואח"כ יאמר **"כח הפועל בנפעל"**, לעורר הכוונה שח

הפועל היינו הבו"ת הוא בנפעל, וכח הבורא ית' בעצמו הוא בנו, ובהסתלק שפעו וחיותו כרעג נהיה כלא היינו, וא"כ למה נתעצל בחיותו שהוא ית' שופע בנו, הלא תפול עלינו אימתה ופחד מגדלותו ית'.

⁹⁹ פרק א משנה י'

¹⁰⁰ כמבוא בספ"ק **שפתי צדיק** (בלק): וגדולה מזו מצינו במשנה דעירובין (א) שבשעת מלחמה יכול ליטול ידיו בבוקר ולהתנות על כל היום כל שכן בשעת גזירה.

¹⁰¹ עירובין יז ע"ב.

¹⁰² כפי שכתב הרה"ק (דרך ה' חלק ד פרק א אות טו) וז"ל: וצריך שתדע שהנה בסדרי ההנהגה היום מתחלק לשני חלקים, והוא הבוקר, ואחר חצות שהיא בין הערבים. וגם הלילה מתחלק לשנים וכמ"ל למעלה. ואמנם בכלם צריך שתמשך הארה והשפעה לעולמות כפי בחינת חלק הזמן ההוא, ועל זה סידרו התפלות במנינם. והיינו כי הנה לשני חלקי היום תיקנו תפלת שחרית ומנחה. והנה בבוקר שהוא זמן התחדש השפע כפי בחינת היום, תיקנו הסדר בארוכה כפי כל המצטרף. אך לחלק השני של היום שנמשך אחר הראשון, לא יצטרך אלא קצת השתדלות. להשלמת הענין כפי חלק הזמן ההוא. ובליילה, להיות בענין יותר חידוש מפני השנות הבחינות, דהיינו בחינת הלילה שהיא יותר מתחלפת מהיום, ממה שהוא בין הערבים מהבקר, על כן תיקנו סדר יותר בארוכה משל מנחה, והיינו בברכות הקריאת שמע, אך קצר משל הבקר, כי על כל פנים כבר השפע נמשך ובא מהבוקר. ואולם לחלק השני של הלילה לא קבעו סדר לכל, שלא להטריח את הציבור, אבל הניחו הדבר לחסידים שיוקמו וירוונו כל אחד כפי ידיעתו. וכבר אפילו תפלת ערבית עצמה רשות היתה, אלא שקבעו חובה, על כן תיקנו חצות הלילה.

¹⁰³ כמבוא בספ"ק **שפת אמת** (תבא תר"ח): במדרש תנחומא ראה מרע"ה שהביכורים עתידין ליבטל תיקון ג' תפלות בכל יום. כי מצות ביכורים הוא לתת הראשית להבורא ית' ועי"ז נמשך הכל אחר השורש ויש בו ברכה לכן כ' אח"כ ושמתו בכל הטוב כו' כיון שקיים המצוה בהתחלת הענין. ועיקר השמחה היא באדם כשכל מעשיו דבקים בשורשן והעמדת כל דבר על מקומו מביא שמחה. **ומנו כן עתה ע"י התפלות בשני ימים מביא התחדשות בהזמן** וז"ש היום הזה ה"א מצוץ לעשות שיעורו בני' ההתחדשות בהעשי. ועי"ז שזוכרין התחלת הכח מהבורא ית' לכן מזכירין יצ"מ ביכורים לזכור מה שהי' בהתחלה ארמיו אובד כו'. **ומנו כן בכל יום קודם התפלה מזכירין יצ"מ וק"ם ועי"ז מעוררין ההתחדשות**.

¹⁰⁴ עיין בספר **חסידים** סי' תריז על כך שכשאדם רעב, הוא כעסן, ובעי"ז בארוחת צדיקים שער הכעס ובאליה רבה סי' תקסח ס"ק יח ובאליה

לעורר את האדם לפעולה תוקפנית ולחשיבה שיפוטית. הוא יבוא אל ביתו ויכעס על דא ועל הא²⁰, הוא יקפיד על בניו, על בנותיו, על אשתו²¹, ועל שאר מקריביו²². והכל, ללא שום הסבר הגיוני. הכעס הרי מביא את האדם לידי הדברים הגרועים ביותר, מריבות, הוצאת דיבורים שאינם כהוגן²³, נקמות, הכאות, רציחות²⁴, עזיבת הדת²⁵ וכפירה בעיקרי²⁶.

העצה היעוצה לכך - מפי בעל ה'בני יששכר' ז"ע²⁷ - היא, שקודם שיתכנס אל ביתו יכניס לפיו איזה דבר מאכל, כך שיבוא אל ביתו מלווה בתחושת רוגע ושלווה.

בראיה רדודה, עצה זאת תועלתה היא רק לגבי הזמן המשך מעת הגעתו אל ביתו ועד אכילתו. עד היום היה הוא אצו בעצביו וכועס, ומעתה יתפוך הוא להיות רגוע ושלי.

אולם יש כאן עומק נוסף. ברגע שבעת כניסתו של האדם לביתו הוא מלווה בתחושת רעבון הגוררת בעקבותיה הרגשת כעס וטנאה, הרי כל תפיסת סביבתו בעיניו נהפכת למקום רע ולא טוב. האדם נוטה להשליך את מצב נפשו הפנימי על המסובב אותו. הוא אינו מבחין בכך שזוהי תפיסת

העולם שבו, זוהי ההסתכלות שהוא יצר לעצמו. הוא מאשים את מקום שהותו, את האנשים הסובבים אותו, ולפעמים אף את הזמן בו הוא נמצא. במקרה המדובר, רעבונו גורם לו לדון את ביתו ואת בני ביתו, לסביבה מאיימת על מציאותו, שוללת את קיומו. נמצא אם כן, כי היכנסו של האדם לביתו בצורה כזאת נוגעת לכל זמן שהותו בה אף לאחר שכבר יאכל ויירגע.

הכלל העולה מכל הני"ל, כי ברובד הזמן - 'שנה' - קיימים הבדלים וחילוקים בין זמני עלייה לירידה, זמני חול וקודש, זמני התחדשות ושיגרה, זמני קימה ונפילה²⁸. יש זמנים בהם האדם מרגיש יותר קירבה לאלוקים וחיבור לרוחניות, וזמנים פחות. יש ימים טובים, שבתות, מועדים וחגים אשר בכל אלה קל ונוח יותר להתחבר לאור השי"ת ולחיותו התמידי.

זמנים אלו שבנפש מתחלקים גם לכ"ד סוגי זמנים עיתים²⁹ הנמנים על-ידי שלמה המלך בספר קהלת³⁰.

חשיבות ההשקעה ב'ראשית' עליה דובר עד הנה, אינה אמורה רק לגבי ה'ראשית' שבזמן, אלא אף לגבי שאר

זואט שם ס"ק טו ובערוה"ש שם אות יז ובמ"ב שם ס"ק ג ועי' **ישר דברי אמת** קונטרס השני.

²⁰ כתב **המאירי** (תענית כ"ע"ב): תלמיד חכם ראוי לו לעטר עצמו במדות הגונות יתר על כל שאר בני אדם כמו שבארנו המהדרין מן המהדרין ראוי להם להזהר ממתת הכעס אפילו בתוך ביתם. ע"כ.

וכן אמר ר' זירא ואמרי לה רב אדא בר אבהו בטעם שהאריך ימים, מימי לא הפקדתי בתוך ביתי (תענית כ"ב ע"ב ופניהל כח ע"א), שאף על פי שבביתו, יש לו לאדם להטיל אימה שאינה יתירה, מכל מקום על עשיתו בקפידא וכעס, שכן הכעס היא מדה רעה (מהרש"א מגילה שם בח"א). וכן כתבו הראשונים על מה ששנינו (שבת לד ע"א), שלושה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשיכה וכו', שיהיה שלא יאמרם בכעס וטרוניה, שמא מתוך יראתו יאמרו שעשו, ולא עשו, ויחללו את השבת, אלא ישאלם בנחת ובדרך שיכירו שאם לא עשו לא יכעס עליהם (מאירי שבת שם ע"פ גיטין ו' ב' ו' א' כל המטיל אימה יתירה בתוך ביתו וכו', ועי"ש שלושה דברים וכו', צריך לפרשם יורה דעה בייחוס).

²¹ ראה מה"ש **הרמב"ם** (הל' אישות פטו ה"ט): וכן צונו חכמים שיהיה אדם מכבד את אשתו יתר מגופו ואוהבה כגופו, ואם יש לו ממון מרבה בטובתה כפי הממון, ולא יטיל עליה אימה יתירה ויהיה דיבורו עמה בנחת ולא יהיה עצב ולא רגז.

²² וכן דרשו חז"ל (מבדיר פ"ט ס"ב): ד"א איש איש לימדה אותך התורה **שנתה ותן בתוך ביתך** נשפך יין היו ותתן להתחיל וגו' וכן שמנך ואוצרותיהם אמלא נקדע כסותך (תהלים ס) 'מלא ה' כל משאלותיך.

²³ מובא בספר **חסידיים** (סימן קמ"ה): לפיכך נאה מאד להתרחק מן הכעס ולהנהיג בעצמו שלא ירגיש אף בדברי המכעיס וזו היא הדרך הטובה. **רגזן לא עלה בידו כי אם רגזונתו וגורם להוציא מפיו דברים שלא כהוגן אף כלפי מעלה.**

²⁴ כך כתב **המאירי** (אבות פרק ד'): והכעס **תביאו למיני נקמות והכאות והרציחות.**

²⁵ ראה מה שכתב בספר **המשלים** (סימן ע"ו): בעוד שאור החכמה מאיר בגוף הרי הגוף דומה אצל יצר הרע לבית שכתליו בריאים ומנועלו חזקים

שאין לגבב דרך להכנס לבית, ואם נפרץ כותל אחד שבבית הרי מצא הגבב פירצה ליכנס לבית, כן בהיות האדם מיושב בדעתו ואינו מתקומם לכל דבר לכעוס אין דרך ומקום ליצר הרע למשוך בו, **ואם הוא כועס הרי מצא יצר הרע פרצה להכנס לפתותו לעשות עבירות, שהרי הכעס הוא סיבת המריבות והמכות והרציחות ויצאה מן הדת, וזהו מה שאמרו חז"ל כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה.**

²⁶ כך כתב הר"ן נדרים כ"ב. א' וכעני"ן בפי' הרא"ש שם, שפי' שני.

²⁷ ק' כתב **הבני יששכר** בספרו **שמועות מנחם ציון**, שבבוא אדם מן הדרך לביתו, לא יבא כשהוא רעב, כדי שלא יכעס על אנשי ביתו.

²⁸ כמש"כ בספ"ק **אור לשמים** (פרשת ראה) וז"ל: איש כל הישר בעיניו, **כי יש בחי' עיגולים וישר**, וכל זמן שהאדם אינו מתוקן כראוי נקרא בחינת עיגולים, כי כמו לגלגל עגול לפעמים המדריג' למעלה ולפעמים למטה כמו כן איש כזה, **אבל מי שמתוקן כראוי ובורר מדותיו זה נקרא בחינת ישר**, גם כי איש כזה **עניו תמיד אל ה' ה' ית' משגיח בו ושורר הוא** לשון הבט (עי' רש"י בראשית פ"ט, כ"ב), וזה איש כל הישר בעיניו - שנושא עיניו למרום בכל עת והוא בבחינת ישר כנ"ל, איש כזה מוכן ומתוקן להצמחת ישועת ישראל והשלמת כל חפציהם לטובה מהרה אמן כן יהי רצון.

²⁹ כמבואר בספ"ק **פרי הארץ** להר"ק רבי **מנדל מוויטפסק** ז"ל ע' (פרשת ואהבתך) וז"ל: ק' וזהו שאמר בעת ההיא פירוש אם הוא באיזה עת שהוא מן הכ"ד עתים (קהלת ג' ב"ח) - כן הוא דרך תפלתו להמשיך רחמים בתורת מתנת חנם בכל עת שהוא, וזהו לאמר שהוא מלשון לאמר לאחרים פירוש **הוא מוצא ושורר הדבור שהוא למעלה מן הכל שהרי אמירה בלב** (נח"י י"ז ע"יש) **וכל שכן שהוא למעלה מן המדות וממילא מתבטלים המדות והדינים**, וזהו (ברכות לב ע"ב) לעולם יסדר אדם שבחו של מקום תחלה ואח"כ יתפלל ויבקש צרכיו פירוש **שצריך להתקשר במקור העליון** כמו שאמר אתה החילות להראות את בעדך שהוא מוצא ושורר דבר ומשם להמשיך רחמים סדר המדות גדלך וידך החזקה.

³⁰ קהלת ג' ב-ח.

הרבדים המוזכרים ב'ספר היצירה'¹⁰⁷, הלא המה העולם והנפש¹⁰⁸. כלומר, המרחב והאדם.

הראשית שב'עולם'

ברובד המרחב המכונה 'עולם', קיימים מקומות המסוגלים יותר להרגשות קדושות או חוויות עילאיות. וכך מופיע במשנה¹⁰⁹ כי קיימות אחד עשר קדושות¹¹⁰. ואלו הן: ארץ ישראל, עיריית המוקפות חומה, לפנים מחומת ירושלים, הר הבית, החיל, עזרת נשים, עזרת ישראל, עזרת כהנים, בין האולם והמזבח, ההיכל, קדש הקדשים. **ואומרים** חז"ל כי בזמן הגלות נמצאת קדושת בית המקדש בבתי כנסיות ובבתי מדרשות - "הוי"ה מעון אתה היית לנו"¹¹¹, או דווקא אצל אלו שבבבל - "ואהי להם למקדש מעט"¹¹², או רק בביתו של רבי¹¹³.

כמו כן מובא בספרי חסידות¹¹⁴ כי אף במקום בו נעשה דבר טוב במחשבה בדיבור או במעשה, נשאר באותו מקום סימן ורשימו, וכמובא מהרה"ק רבי פנחס מקארין ז"ע על פי דברי הרמ"ק¹¹⁵.

הראשית שב'נפש'

כך גם לגבי רובד האדם - 'נפש' - ישנם כמה חלוקות. לגבי כלל בני האדם נחשבים בני ישראל לעם הנבחר, בתוך האומה עצמה נחשבים הכהנים למעולים, ועל דרך זה הנביאים או המלכים, וכן לגבי פשוטי העם שבכל דור ישנם 'אנשי מעשה הנבחרים מהעם'¹¹⁶, צדיקים רעים ומנהיגים. **על** זו הדרך היא גם באדם עצמו, כל פעולה הנעשית על ידו מורכבת ממחשבה רגש ומעשה, כאשר המחשבה היא

¹⁰⁷ פרק ה משנה ז, וכך כתוב שם: עדים נאמנים שלשה הם, וכל אחד ואחד לבדו עומד, ומעידין על האל כי הוא אחד ואין לו שני. ואלו הן, **עולם** שני'ה נפש'.

¹⁰⁸ עין בספ"ק שם **שמואל** (בפשוטיו תהי"ה): ונראה עוד לומר היות ידוע **כי עולם שנה נפש הם בבחינה אחת, ובכל אחד מהם יש בו ראשית שהכל נמשך אחרי**.

עולם, הם המקומות המקדשים שילה ובית עולמים, וכבר אמרנו שהם דוגמת מוח ולב שבאדם, וכמו שאביר האדם נמשכין אחר המוח והלב כן כל העולם נמשך אחר המקומות המקדשים האלה, ובאמצעותם יש לעולם שייכות וקישור בעולם העליון והם ראשית העולם והעולם מציון נברא כבש"ס וימא (ב"ד ע"ב) וכמ"ש מציון מכלל יופי אלקים הופיע, והתגלות האלקות שבמקום הזה מושכת אחרי" את כל העולם שלא יטבע בחומריותו, וקודם שנבחרה ירושלים היתה שילה הראשית שהיא בחלקו של יוסף שהוא בחי' הראש שבישראל כבמדרש (פ' ויחי) ממה שכתוב תבואתה לראש יוסף, ואחר שחרבה שילה נבחרה ירושלים והיא הראשית של כל עולם כולו.

שנה, הוא ר"ה כמו שכתבנו לעיל, ויש לומר שבכלל יש זמנים מתחלפין שלענין זה מסוגל דוקא זמן זה ובענין זה הזמן הזה הוא הראשית, וע"כ נחשב בש"ס ר"ה כמה ראשי שנים ר"ה לעומר ור"ה לשתי הלחם וכן ראשי חדשים שהוא ממועדי הכנעה כמ"ש בגנת אגוז, וכל הכנעה שבחודש נמשכת אחר ראש החודש.

נפש, הם ישראל באומות כמ"ש (ויחי ב' ג') קודש ישראל לה' ראשית תבואתה, ותעודתם להמשיך את כל העולם כולו אחר הש"י, וכן יהי לעת"ל כמ"ש (ישעי' ס"א ה') אתם כהני ה' תקראו, ובישראל עצמו עיני העדה הם הראשית, וכמ"ש (במדבר א' ט"ו) ראשי אלפי ישראל הם.

¹⁰⁹ פ"א מ"ו ואילך.

¹¹⁰ עשר אלו שנמנו במס' כלים הם רק בתוך ארץ ישראל, אולם קדושת ארץ ישראל עצמה לגבי שאר העולם לא נכללת בעשר אלו.

¹¹¹ תהלים א' א.

¹¹² יחזקאל יא טז.

¹¹³ אלו ג' דעות המוזכרים במסכת מגילה (ע"ב פס"א).

¹¹⁴ ראה למשל בספ"ק **תפארת שלמה** (לשבושית) בזה"ל. ובה י"ל והשב כהנים לעבודתם וכי כתיב בתורתך כי שלש פעמים בשה כו' במקום אשר יבחר כי **קדושת המקום ומגדלו היחוד נעשה בקרבנות שהקריבו שם זה ח' מאות שנה נשאר רשימו ג"כ במקום ההוא גם עתה** כ"ל והנה המקום הזה אשר בחר ד' לשכן שמו שם הוא מקודש מאז ועד עתה (בתימ' ק"ו ב.) וקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעיל אף לדברי האומר בגבולין לא נתקדשו לעיל אבל ירושלים לדברי הכל נתקדשו לעיל כמבואר ברמב"ם (הלכות בית הבחירה טו טו-טז). והנה לכך מאז ועד עתה כל התר"מ משם הם הולכים ולמקום ההוא הם שבים ללכת כ"ל. **ולכן הנה כל הנשמות הראשונים והאחרונים אבותינו אשר מעולם עד עתה כולם פוקדים להחיות אתה שנתחדשו בו ד"ת כי שם חלקם ומקומם והם משמחים את המקום** כ"ל.

¹¹⁵ ראה בספר **אמרי פנחס** (שער ד, שבת ומועדים את רכא): **בשם הרב נס' פרדס שער ערכי הכיניים אי' דהשכינה נקראת שמן משחת קודש**, כי נמשכת מבחי' חכמה עילאה, וכמו שמן שנופל על הבגד נשאר רשימו לעולם. **כך כל דבר שבקדושה עושה רושם לעולם**, וכך כביכול כ"מ ששרתה שכינה נשאר רושם כמו כותל מערבי וכי לכן כתיב וירא אליו באלוני מרמא, דכיון ששרתה שכינה באותו מקום נשאר רשימו גם בזה הזמן ומודיענו הכתוב שאם היו בונים שם ביהכ"ס היה טוב להתפלל בו וז"ש באברהם אל המקום אשר עמד שם וכי שנשאר שם רושם וכו'. **ולכן שם עומד להתפלל ואינו יכול להתפלל עצה לזה שיזכור התפילה שהתפלל באיזה פעם שנקראת לו שהתפלל היטב בודאי נשאר שם רשימו מאותו התפילה ועי"ז יכול גם עשיו להתפלל ואפשר שלכך חזר יעקב מחורן ואמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי כי והענין רשימו שנקרא הבלא דגרמי והוא רשימו של הנשמה הוא עליות מ"ז ועי"ז יהי א"ה תחיית המתים ע"י הבל שהיא הרשימה של הנשמה כי אותו מקום שהי' שם השראת השכינה מתאמר מאד שנית לדבר זה ועי"ז ממשיך עוד מדריגה גבוהה יותר מהראשונה.**

¹¹⁶ ראה בספ"ק **עטרת ישועה** (נשא): והנה כללות ישראל נקראו תרומה כמש"ל, **אמנם הכיכורים נקראים אנשי מעשה הנבחרים מהעם** עדה"כ ראובן כבורי אתה (בראשית מט א) שהוא בחינת צדיק יסוד עולם דנטר טפה קדמאה (זוהר ח"ד א' רלה).

ה'ראשית', כמובא בספה"ק 'תולדות יעקב יוסף'¹⁷ ובעוד ספרי חסידות¹⁸.
כללו של דבר, לעולם ה'ראשית' משפיעה על השאר¹⁹.

שינוי תודעתי ושינוי רגשי

לא רק שינוי תודעתי ראוי לקיימו ב'ראשית', אלא כך הוא הדבר גם לגבי כל השינויים שרוצה האדם לחולל באחד

משבע תנועות הנפש שבו, הלא הם: חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות. כלומר: התפשטות, איפוק, הרמוניה, הישרדות, אמפתיה, היקשרות ועשייה²⁰.

במקביל, מנה הרמב"ם²¹ שבע מצוות הנכללות במצוות הבאת הביכורים: הבאת מקום, כלי, קריאה, קרבן, שיר, תנופה, לינה, וכפי שמבאר בספה"ק 'שם משמואל' על פי דברי הרמב"ם את הצורך לגרום לכך ש'ראשית' ובהתחלה תתפשט העשייה בכל חלקי האדם²².

וגם בשנים יש כך, דימי הנערות נקראים השכמה וראשית, וכל השנים תלויים בימי הנערות. על דרך אמרו ז"ל (בבבא זרה ט"ז) אשרי מי שעושה תשובה כשהוא יועל, ועל דרך (סוטה ג) אשרי לידותינו כו'.

נמצא שהעיקר תלוי בשכמה הנקראת ראשית. וכמו שנתבאר אצלנו כמה פעמים²³ (ע"י הפרטת פ"י ר"א פ"ב ד"ה א"י האשון, פ"י תרועה ד"ה אשר הב, פ"י ואתחנן ד"ה יהו) **העיקר היא ההתחדשות בכל פעם כבשעה ראשונה.** ועיין מה שהבאנו בפרשת תבא בפרט ולקחת מראשית כל פרי האדמה, ובחינת השכמה הנקראת ראשית תלוי בזבחת היצר הרע וכנ"ל.

¹⁷ וכמוהו מהמגיד ממעזריטש זיע"א בספר 'תורת המגיד' (ליקוטים): שמעתי מהמגיד זלצה"ה שהיה אומר אשר בדרך כלל כל פרטי מחשבות אדם אפילו המה אלקים, עכ"ל אינם בדרך כלל כ"א כבשעה מחשבות, הנמשכים מזו ל"ה וכו' (אור המגיד, שתי"ש).

עוד הביא שם (ל"א): **כל המחשבות בכללן בו מינים, כגוד ז' ימי הבנין, כגון אהבה ויראה וכו', ובכל בחינה יש טוב ורע ח"ו,** המשבע רעות מח"י ז' עממין, לכן כשנפול לו מחשבה זרה יעיון מאיזה בחינה ויאמר מה עשיתי שלקחתי חלק מעולם המחשבה ורוקיני אל מקום הטייפות ומה יכנס עד לעפר ויבוא זאת המחשבה למדת און, ואח"כ יחשוב אם אני אוהב הדבר הזה או אני מתענג מזה, כמה יש לאהוב השי" וכן ליראה אותו וליבוש ממנו ולפארו וכו', וכן לנצח המדה הזאת ולהתקשר בהשי" מחשבה זרה הענין כמבואר שגופו דומה לכל אדם, רק הפנימיות אינה טובה, כך בידון זוהי הקול והאותיות הקדושות, וכן המחשבה שבפנים והקב"ה אומר מדוע באתי ואין איש בתיבה.

¹⁸ פרק ג הלכה יד מהל' ביכורים.

¹⁹ זול"ק שם השם משמואל (פרשתינו תרצה): **והנה ברמב"ם** (סוף פ"ג מהלכות ביכורים) **מונה שבע מצוות שיש בביכורים, הבאת מקום וכלי, וקריאה, וקרבן, ושיר, ותנופה, ולינה, והנה בכתוב מפורשת עוד מצוות השתחואה, וגם מספר שבע מצוות שיש בהן בודאי לא במקרה הן.**

ונראה לומר היות **ביכורים נקראים ראשית ואחר הראשית נגדר הכל**, ע"כ נתבקש שתהי' המצוה נעשית בכל לב ונפש ובכל מאדו, **כי מעט חסרון בתחילה מתפשט ומתרבה אח"כ חסרונות נוספים וכמ"ש הרמב"ם** (פ' נביאים) בפסוק פ"י ש' כבס שורש פורה ראש ולענה, היינו שורש רע שיפירה וישגה ובימים פ"א יוציא פרחים רעים ויצמיח מרורות, עכ"ל.

וע"כ ההתחלה לעולם צריכה להיות בתכלית השלימות בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאדו ואמרו ז"ל אין חוקן חסידיות בתחילתה, ומדה זו היא מהלכת ה' תמיד בכל עניני האדם שבהתחלתו צריך שיהי' מקושר בכל חלקיו הן גופן הן בנפש הן בשכל והן במחשבה דיבור ומעשה שהם לבושי הנפש, כן בראש השנה צריך להיות האדם מקושר בכל חלקיו בחילא יתיר וכו' וכן היא מצוות ביכורים, באשר היא ראשית ע"כ ש' בה ז' מצוות כנ"ל לרמוז שש' מדות והעשי' והשתחואה המפורשת בקרא שהן בשכל חכמה בינה ודעת כנ"ל, ואז"ל נכללו במצוה זו כל חלקי האדם.

ונראה שגמולת מצוה זו למשך אחרי' כל קנין האדם לכל השתדלותו של כל השנה שיהי' נוכח ה' דרכו לקיים (משלי ג') בכל דרכיך דעהו בכל לב

²⁰ זול"ק (בפרשתנו): ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארץ, ר"ל לבד כל פירושי הנ"ל, יש לפרש שהוא על עיסוק ביכורים, שהוא **הכונה והמחשבה שנק' ראשית כנודע כי סוד החכמה הנקרא אבא הוא נק' מחשבה ומחשבה**, וגם למטה במדרגת מעשיות יש ביכורים וראשית ע"ד שזכרתי לעיל, אבל כאן א' על המדרגה עליונה שהוא המחשבה, כי שם בעולם הנשמות נעשה לבוש מכוונות ומחשבות המצות והתורה.

וכן כתב בספרו **פתח פורת יוסף** (בראשית): עוד ל"ל, דכתבתי פ' בכורים (דברים כ"ג) **ולקחת מראשית כל פרי האדמה וגו', שהעיקר אבא יכוין מחשבת לבו לשם שמיים גם כי המעשה זה, כמו בנות לוט וכו', אך דתיקשי מן מעשה פגור שכיוונו לשמים ונעשנו.** וצ"ל, **באמת צריך יישבו רב וגורלו אם הוא לה' או לגויאל כמבואר שם.**

ובזה יובן, בראשית ר"ל המחשבה והכוונה שנקרא ראשית, הוא העיקר והיסוד שבו ברא אלקים את השמים, ואת הארץ **גם שהמעשה הוא זה, וזה שאמר והארץ היתה תהו ובהו, ר"ל שהמעשה הוא ארץ תהו ובהו, מ"מ אם לבו לשמים כמו בנות לוט אתי שפיר.**

²¹ ראה בספה"ק **אהבת שלום** (כ"א): קדש לי כל בכור פטר כל רחם (ג', ב) פירוש, **שכאדם רוצה לפתוח פתח לנפשו לקיים רמ"ח מצוות עשה, אזי העיקר הוא לקדש ולטוה המחשבה הנקראת ראשית וכוור, וזולת זה ליהא למצוא הפתח.**

וזהו קדש לי כל בכור, פירוש **שצריך לקדש את המחשבה הנקראת בכור, כשרוצה לפתוח פתח לנפשו לקיים רמ"ח מצוות עשה, וזהו פטר כל רחם, ורחם הם אותיות רמ"ח וד"ל.**

וראה עוד בספה"ק **אור לשמים** (אמור): **ביכורים לה', כי ביכורים נק' מחשבה ע"ש ראשית, ר"ל שיהיו מחשבותיכם זכים ובהירות בלתי לה' לבדו אמן.**

וראה עוד בספה"ק **תפארת שלמה** (מועדים ברכת התורה): קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל. **פי' לשון בכור הוא המחשבה שהוא ראשית הבכורה היינו להתקדש המחשבה.**

ועיין מה שכתב **רבינו בחיי** (יוסף קא) : קרבן עולה קודם כפרשה לשאר הקדבנות וע"ד הפשט: לפי שהמחשבה היא ראשית הכל, והטא המחשבה קודם לחטא המעשה, על כן היה בדין להקדים עולה.

²² כמובא בספה"ק **אהבת שלום** (משפטים): ועוד יש לפרש, **דנהה העיקר תלוי בהמחשבה הנקראת ראשית, כמו שביארנו בפרשת בא הפסוק** (שמות ג') **קדש לי כל בכור פטר כל רחם, דהעיקר הוא לקדש המחשבה הנקראת ראשית וכוור, ובה יוכל לפתוח פתח לנפשו לקיים רמ"ח מצוות עשה, עיין שם.**

והנה כמו כן בחיים הוא כן, דההשכמה נקראת ראשית, וכל הנהגת האדם בכל היום תלוי בהשכמה, ובשכמה גופא מעלה היא, על דרך הכתובים (שמות לד') **וישכם משה בבוקר, וישכם אברהם בבוקר** (בראשית כ"ג), ורבותינו ז"ל (סוטים ד') אמרו מהאי קרא אברהם זיווין מקדימין למצוות, וזה לעומת זה, גם כסטרא אחרא כתיב (בראשית כ"א) **וישכם לבן בבוקר, ויקם בלעם בבוקר** (במדבר כ"ב) **ז' וזר ב' רבב ע"כ.**

ההקבלה בין שבע מצוות אלה לבין שבע המידות שבאדם נעשית באופן הבא: הבאת מקום מורה על השפעה, הכלי מבטא את הצמצום, הקריאה מתארת את ההתפארות, קרבן הוא מלשון קרב וניצחון, השיר מתאר הודיה והודאה, התנופה היא התקשורת, ואילו הלינה (ה'דומיטא) היא הביטול - ה'מלכות'²⁶, בדומה ליום שמיני עצרת, שמתעכבים עוד יום על שולחנו של הבורא, ושמיני עצרת הרי מורה על מלכות²⁷.

האמת היא שבתורה עצמה מוזכרת עוד מצווה, והיא ה'השתחוויה'. היא מבטאת את הביטול שבמוחין²⁸, 'שכל בחכמה בינה ודעת'²⁹.

לפיכך גם מביאים את הביכורים רק מאחד משבעת המינים³⁰,

המורים גם הם על שבע המידות שבאדם³¹. **למשל**, אם זה לגבי מידת החסד, מידת האהבה, כאשר האדם מרגיש שתשוקותיו ואהביו אינם לדברים שבקדושה אלא לענייני שטות והבל - 'ט'טרא דטומאה', או עליו להתחבר לאחד מרובדי 'ה'ראשית' שבעש"ן, ליטול את התאוה הכי גדולה שיש לו, או כל תאוה אחרת אך בתחילתו של המעגל שאז היא בתוקפה, לעמול לשנותה לטוב, ואז ממיילא יהיה לו הרבה יותר קל לגבי שאר תאוותיו הקלושות, ולחילופין, לגבי שאר הזמן שבמעגל³².

ומובא בספ"ק "שפת אמת"³³, כי לכן נסמכה פרשת הביכורים לפרשת עמלק, כי משמעותם של הביכורים היא להידיבק ב'ראשית' דקדושה שהוא סוד החכמה³⁴, והוא

ונפש ובכל חלק האדם כמשפט הראשית שהכל נמשך אחריו, וע"כ הוא רק פעם אחת בשנה.

²⁶ עיין בספ"ק **מאור ושמש** (בפרשתנו): ולכן כשבא אל הכהן והביא הביכורים ועדיין לא היה מחשבתו זכה וצלולה מכל וכל בהבאת הביכורים - היה מן הצורך שיניף הכהן אותם, ועל ידי התנופה היה מעלתו ומקשרו לשרש, והוא בסוד 'אור חזר' - שהשפעה שביעה למה הוא חזר ומעלה אותה.

וראה עוד בספר **קהלת יעקב** (ערך תנן ע"ד ע"ו), ובספ"ק **עטרת ישועה** (בריש פרשתנו).

²⁷ וראה מה שכתב בספר **שפתי כהן** (דברים כו ב): **לינה, להראות חיבתו של הקב"ה**, שמאחר שבאו לביתו עיכב אותם לילה אחד, כביכול כדי להשתעשע עמהם מרוב חיבתו בם.

ואיתא במדרש (תנחומא פרשה ז' א'): בוא וראה כמה פתחון פה לעושה מצוה יותר ממי שיש לו עסק מלכות עיין שם. כי מי שיש לו עסק מלכות פעמים נותן כמה ממון עד שמגיעין אותו אצל המלך ספק עושה שאלתו ספק אינו עושה, אבל הכא אינו כן אדם יורד לתוך שדהו רואה אתנה שביכרה שמכר שביכר מניחם בסל ובא ועומד באמצע הקהל ואומר השקפיה אשכול קדשך, ולא עוד אלא שאומר איני זו מאכן עד שתעשה צרכי היום, זהו שכתוב אחריו היום הזה ה' אלהי וגו'.

ועיין מה שכתב הרמ"ז בפירושו על הזוה"ק (דברים עג ע"ג) ובמש"כ האר"י הק' בפני ע"ד חיים (שער קריאת שמע שעל המיטה פרק ז). ובשער ראש השנה פרק ז. וע"י בספ"ק ברית כהונת עולם (מאמר סוכת שלם פרק ז) ובספר שמן זית זך (סימן סט) ובספר קהלת יעקב (ערך כ"ח ובערך סג).

וראה עוד בספ"ק **עבודת ישראל** (לראש השנה ד'ה ורמזו ע"ד) ובספ"ק **בני יששכר** (מאמר חדש ישרים מאמר ב).

²⁸ ראה בספר **קול מבשר** (ח"א ד"א ראה אות ס).

²⁹ כמש"כ בספ"ק **אמרי אמת** (פ"ר ראה).

³⁰ מתוך לשונו של השם משמואל המובא לעיל בהערה 79.

³¹ בכורים א ג, רמב"ם בכורים ב ב.

³² ראה מש"כ בספ"ק **שם משמואל** (בפרשתנו תרע"א): ונראה דהנה יש להבחין בענין ביכורים מהו, ובלקוטי התורה (פ' יעקב) **כי שבעת המינים שנשתבחה בהם א"י שרשם מז' הספירות העליונות**, עד כאן וכ"ו.

³³ וראה מה דאיתא בספ"ק **מאור ושמש** (פרשתנו): **וזהו טעם מצות הבאת ביכורים כי מטבע האדם מצד חומריותו ונפשו הבהמית בעת יראה ביכורה בטרם קיץ, באות נפשו וחמדתו וגודל תאוותו בעודו בכפו ובלענה וחשש ה' יתברך פן בכאום אל ארץ חמדה וגפן ותאנה ורמזן דברים שנפשו של האדם מתחמדת, ומשכחו חס ושלום אחרי תאוותם ויחזור הדבר לקלקול, על כן גזר אומר שיסחמו תאוותם ותאנה ורמזן המתכבדים תחילה ימשוך ידיו מהם, ובעת תגבורת יקוד תבערת התאוה אשר מטבע האדם שבדבר המתכבך וזה ימים אשר לא נמצא הפרי ההיא הוא חומד לה מאד, אז מצווה מפי הגבורה שימשול ברוחו ועל כביר תאותו ויכניע יצרו לשמור הפרי ההוא לשם ה' יתברך ולהעלותה למקום אשר בחר אל הכהן משרת דר מעון היודע להעלות הניצוצות הקדושים.**

³⁴ וז"ל (תבא תרי"ד): סמיכת מצות ביכורים למחיות עמלק דכ' ראשית גוים ע' ואחריתו עדי אובד. ובני' כל הראשית שלהם מביאין אל השי' שהוא ראשון שאין לו סוף ותכלית. כי כל שיש לו ראשית יש לו תכלית אבל בני' הדבקים בהקב"ה נכללין בהראשית שאין לו תכלית וכו'. וכשימחה שמו של עמלק יתפרסם שמו הגדול ית"ש בעולם. ולכן איתא לכוון בברכת אהבה במאמר וקרבנותו לשמך הגדול במחיות עמלק. ועתה שנביר ידו של אותו הרשע וחורב בהמ"ק אין לו כח לתקן העובדא כראוי ולבטל הגוף אל הארץ. לכן העצה ע"י תפלה שהוא בחי' עובדא ומלולא באחת כדאיתא בזוה"ק תרומה כי עקימת שפתים מעשה הוי. ובביכורים ה' התיקון במעשה ממש כמ"ש מצוך לעשות ורמזו חז"ל תרומות ידך אלו הביכורים.

וראה עוד שם (שם תר"ה): היום הזה ה"א מצוך. ברשי' ובמד' תנחומא להיות בכל יום חדשים כו'. פרשנו כבר שהתחדשות הימים הוא לפי עבודת האדם. וענינו שיש ג' בחי' עולם שנה נפש והם תליון זה בזה. וכפי מה שמתפשט חכ הנשמה בגוף בא התחדשות החיות בנפש האדם וכמו כן מתחדש הזמן ובכלל הבריאה ג"כ. ומצות ביכורים הי' על זה התחדשות ובמקום זה תיקונו תפלות כו'. **ונסמכה פרשת ביכורים למחית עמלק. כי ביכורים היא לתת הראשית להקב"ה. ועמלק היא היפוך זה כדכ' ראשית גוים עמלק** פ"י שמקודם מלחמת עמלק היו בני' מתקנים כלל הבריאה להיות נכנעים תחת הקדושה. אבל עמלק המציא לו ראשית אחר שאין לו אחרית כדכ' ואחריתו עדי אובד והיא חיות הרשעים שבא מטס"א שמדמה לרשעים כאילו יש להם ראשית לבד הקדושה. וכל עבודת בני' רק נבטל זה ולכרז כי כל הראשית היא להשי"ת בלבד.

³⁵ נמוכא בספ"ק **באר מים חיים** (שמות ד' ובפר' בראשית פ"א).

מרמז על המוחין², ולעומת זאת עמלק רומז לראשית ד'סטרא
טומואה' - 'ראשית גוים עמלק'³.

ראש השנה

כאמור, ה'ראשית' של מחזור השנה חלה ב'ראש השנה'
המכונה כך משום היותו ה'ראשית' הפתוח של
המעגל השנתי הבא.

ואיתא בספרי החסידות²², כי לכן מתעורר למעלה דווקא
ביום זה, בעת פתיחת שלושת הספרים²³, ועל ידי

תקיעת השופר מצד בני ישראל²⁴, בחינת 'ראשית' שהיא
הרצון העליון הנקרא 'כתר'.

כמו כן, מובא בספרי החסידות²⁵, כי לכן ימים אלו מלאים
בתחושת יראת המלכות, כי היות ימים אלו הם המפתח
לכל השנה הבאה עלינו לטובה, וכל המשך תלוי בהם, לכן
הם כה גדושים ב'יראה' הקודמת ל'חכמה' בבחינת 'בת תחילה
סימן יפה לבנים' כמובא בספרה'ק' 'אוהב חסד' להרה"ק רבי דוד
מנדבורנא זי"ע²⁶, והיינו, כי היראה באה מחמת חיצוניות כבוד
המלכות, ולכן אמרו חז"ל²⁷ "בראש השנה כמה דכיף איניש
דעתיה טפי מעלי"²⁸.

אמרו (יר"ה כו. ב.) **בראש השנה כמה דכיף אינש, טפי מעלי, זהו מדת יראה
לקבל על עצמו, ולמצמצם עצמו, ובחי' יראה נקרא ראשית**, כמו שכתוב
(תהלים קמ"א, ח.) **ראשית חכמה יראת ה'**, על כן נקרא ראש השנה, על שם **בחי'
יראה הנקרא ראש**, כי בראש השנה אנו עובדין הש"ת בבחי' יראה לבד,
כמו שאמרו (יר"ה כו. ב.) כמה דכיף אינש טפי מעלי.

וכן איתא בספרה'ק' ליקוטי תורה (בפשוטו) בזה"ל: **והנה בכדי שיגיע האדם
לכחי' ומדרגה זו הנה ראשית חכמה יראת ה' שהוא בחי' ראש השנה
להמיר עליו בחי' יראה בחי' מלכותו שקוראין לו המלך שתהא יראתו
ופחדו עליו** [ענין בזהו פנחס רי"ד ב' ועש"ל בזה"ל אג"ל לודז'י] והוא אמרו לפני מלכות
שתמליכוני עליכם כי הנה מלכותך מלכות כל עולמים כתיב והוא ית'
מניח את העלווים ומוריד וממשיך בחינת מלכותו למטה על ישראל
לבד.

וכן איתא בספרה'ק' פרי צדיק (לראש השנה, אות ז') וז"ל: **והנה בראש השנה
מתעורר בכל שנה מבחינת תיקון הפנים כקודם החטא** כמו שדברנו מזה
וממילא יהיה התנהגה במדת הדין כבראשית המחשבה **לכן נקרא ראש
השנה יומא דדינא והוא דייקא בתשרי שהוא הזמן של התעוררות ראשית
המחשבה** כנ"ל ובכל שנה ושנה נעשה התיקון מעט מעט עד שנוכה
לתכלית התיקון לעתיד לבא בשלמותו כנ"ל שיהיה מבוחר הנהגת העולם
רק בגבורות קדושים.

²² זהו לשון קדשו (פ"ר תרע"ט): **ויש לפרש ע"פ מה שמשמעתי פירוש נאה על
דבריו חז"ל (בבא בתרא פסוק) בת תחילה סימן יפה לבנים**. אדיתא במסכת
אבות (ג. א.) **לל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת**. דהיינו
אם יש בו יראת שמים אזי תורתו מתקיימת ואיתא בזוהר הקדוש (ד"ה
פרשת שמע) **ידיאה מוכנה זה, והתורה נקרא בשם זכר, והוא פירוש אם בת
תחילה כלומר יראה היא תחילה, אזי סימן יפה לבנים, פי' סימן יפה
לתורה שהיא זכר בינת בן ואז מתקיימת**. וגם כאן "ל בדרך זה אשה
כי תתיר, פי' אם יהיה לו יראה הנקרא אשה, אזי וילדה זכר, פי' התורה
הנקראת זכר מתקיימת כנ"ל.

וראה משי"כ בספרה'ק' אמרי פנחס על אמרו זה (שער ב' לקוטי ש"ס ומדושים אות
רד"ה): **בת תחילה סימן יפה לבנים (קמ"א ע"א, ואמר הטעם מפני שהזכר
מעולם העליון והנקבה מעלמא תתאה, וכל שהוא מעולם העליון יותר
עין הרע שולט בו אבל כשנקבה תחילה היא מגינה מעין הרע, ע"כ יש
תוכחה בתורה כי תורה מעולם העליון והתוכחה מעולמות התחתונים
והיא מגינה מעין הרע**.

²³ ראש השנה כו"ב.

²⁴ וראה משי"כ בספרה'ק' אורח לחיים (פ"ר ח"ה ד"ה וכתוב בתקונים) ובספרה'ק'
ייטב לב (פ"ר נב"ס) בענין זה.

²⁵ וכן כתב בספרה'ק' דגל מתנה אפרים (נשא): **ואיש את קדשו לו יהיה, יש
לומר בזה על דרך רמז ונקדים הפסוק (שמות כ"ב, כ"ח) מלאתך ודמעת לא
תאחר מלאתך היינו ביכורים שנקראים ראשית והוא מרמז על המוחין
לא תאחר לשון זרות שלא יהיה לאחר, וזהו גם כן את קדשו היינו
המוחין שנקרא בשם קודש לו יהיה היינו שיראה שיהיה לו לעצמו ולא
ח"ו מסור ביד זר והבן.**

²⁶ במדבר כד. כ.

²⁷ ראה בספרה'ק' אמרי נועם (לראש השנה) שכתב וז"ל: **ואמנם שרש
הדברים מה שנקרא בשם ראש השנה, יען שנמשך בו בחינת ראשית שהוא
בחינת תת'. וידוע אשר בחינה זו הוא בבחינת ג' ראשין, אחד נקרא ילא
אטיידע, ואחד בחינת אריך, ואחד נקרא אין, ובכללם כולם נקראים
בשם ראש אחד**, עיין בספרי מקובלים (ענין בעץ חיים שער ההללם פרק ג') ועיין
במגלה עמוקות (פירוש ואתחנן אופן רמז) שכתב שזה נקרא תי"ר הגדול, היינו,
בצירוף אותיות אמצעיות של אטיידע הוא ת"י, ושל אריך הוא ר', ושל
אין הוא י', וביחד הוא תי"ר, ותי"ר עולה תת'.

²⁸ כך איתא בספרה'ק' זרע קודש להרה"ק מראשית זי"ע (פ"ר נב"ס) בזה"ל:
וזה שנאמר (תהלים קל"ט טז) **גלמי ראו עיניך ועל ספרך כולם יכתבו, שבעת
הספרים נפתחים שהוא בראש השנה, מתעורר בחינת ראשית, שהוא
רצון העליון, וביחד הוא תי"ר, ותי"ר עולה תת' ואז בא הכל על נקודת
הבריאה, שהיה אז תחילת מעשי ית"ש, וההתחלה הוא כמו גולם בלא
חיתוך אברים, ואז היה הכל טוב, רק אחר כך כשבא להתפשטות הבריאה,
חנסי קצת משלמותו, כיון שאין שלימות רק בבורא, אבל לא בנברא,
אבל כשעדיין לא בא לכלל בריאה בפני עצמו, רק הוא בחינת גולם, והיה
כגולם בלי התפשטות חיתוך אברים, היה הכל טוב, והש"ת כשבא
לשפוט עמו, מביט עליהם על בחינתם בכללות, כמו גולם הכולל הכל,
והיו בלא חיתוך אברים בהתפשטות, והיו טובים כולם, ומגיע לכולם
להכתב בספר חיים טובים, וז"ש "גלמי" ראו עיניך, ועל ידי זה ועל
"ספרך" ספר החיים, יוכלו יכתבו.**

²⁹ כמובא בספרה'ק' ייטב לב (אחרי בזה"ל): **וזה עצמו שדרש ה' אורי
בראש השנה, כי סוד תקיעת שופר, קול היוצא מהבל הכל, לעורר ראשית
האצילות בבחינת הבל הנקרא אור, וזה סוד "תקיעה", ותיק"ה". וזה סוד
(תהלים פ"ט, טז) יודעי תרועה ה' ב"אור" פניך יהלכנו וגו'. וזה שאמר (שם י"ח)
וברצון תרום קריני, בבחינת עתיק, הוא רצון הפשוט בלא טעם, כמו
שהביא רבינו שם (עשרת צב"ט פ"ר בשלח נ"ב).**

³⁰ כך איתא בספרה'ק' אורח לחיים להרה"ק מזלמאטוב זי"ע (פ"ר תר"ח)
בזה"ל: **ואפשר לומר, שעל כן נקרא ראש השנה, כי בראש השנה דנין
העולם על מדת רומא, הוא מדת מלכות, שנבראו כל העולמות בשביל זה, והוא
דנין על זה אם אנו מקבלים עלינו תמיד עול מלכותו ויראתו, ועל כן**